

Bilgi Profesyonellerinin Bilgi Teknolojisi Kullanma Eğilimlerinin Belirlenmesi Üzerine Üniversite Kütüphanelerinde Yapılan Karşılaştırmalı Bir Araştırma

A Comparative Study Conducted in the University Libraries on Determining the Tendencies of the Information Professionals towards Utilization of the Information Technologies

Mesut Kurulgan* ve Didem Paşaoğlu**

Öz

Bilgi ve iletişim teknolojileri günümüzde, her sektörde olduğu gibi bilgi sektöründe de yaygın olarak kullanılmaya başlamıştır. Bilgi profesyonelleri, kütüphane hizmetlerinde el ile yapılan işleri artık bilgi teknolojisi kullanarak gerçekleştirmektedirler. Bu çalışmada bilgi profesyonellerinin bilgi teknolojisi kullanma eğilimlerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Sözü edilen amaca ulaşabilmek için, Teknoloji Kabul Modeli (TKM), kuramsal bir çerçeve olarak kullanılmış ve modelin genişletilmiş modellerinde bulunan bazı kişisel özellikler de dikkate alınmıştır. Çalışmada Teknoloji Kabul Modeli kapsamında; yaş, cinsiyet, eğitim durumu ve örgüt kültürü gibi kişisel ve örgütsel faktörler incelenmiştir. Çalışma, Anadolu Üniversitesi ve Eskişehir Osmangazi Üniversitesi kütüphanelerinde çalışan 139 personel ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma bulguları, Teknoloji Kabul Modeli'nin bilgi teknolojisinin benimsenmesini anlamak açısından yararlı bir kuram olduğunu, kişisel (yaş, cinsiyet ve eğitim durumu) farklılıkların algılanan kullanım kolaylığı ve algılanan fayda üzerinde etkili olmadığını ancak algılanan fayda ve algılanan kullanım kolaylığının kullanıma dönük tutum üzerinde etkili olduğunu göstermiştir. Örgüt kültürünün ise; Anadolu Üniversitesi ve Eskişehir Osmangazi Üniversitesi kütüphanelerinde, kullanıma dönük tutum üzerinde etkisi bulunmamaktadır. Buna ek olarak örgüt kültürü değişkeninin, her iki kütüphanede de, davranışa dönük niyet üzerine olumlu bir etkisinin olduğu saptanmıştır.

Anahtar Sözcükler: bilgi profesyonelleri, kütüphane otomasyonu, tutumlar, teknoloji kabul modeli, Anadolu Üniversitesi Kütüphanesi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Kütüphanesi

* Doç. Dr. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi TV Yapım Merkezi. e-Posta: mkurulgan@anadolu.edu.tr

** Yrd. Doç. Dr. Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi. e-Posta: dpasaoglu@anadolu.edu.tr

Abstract

Today, the information and communication technologies are stated to be utilized densely in information sector just like in any other sectors. The Information experts undertake tasks in Library Services, which were handled jointly and cooperatively once before, by utilizing information technologies now. In this study it is aimed to outline the tendencies of the information experts to utilize information technologies. In order to reach to the objective, the Technology Acceptance Model was used as a conceptual framework and some of the individual characteristics that can be found in the expanded versions of the model were also taken into account. In the study, within the scope of the Technology Acceptance Model, individual and institutional factors, such as age, gender, educational status and organizational culture were analyzed. The study has been conducted with 139 personnel who work in the libraries of Eskisehir Osmangazi University and Anadolu University. The findings of the study showed that the Technology Acceptance Model is a useful model in order to understand the adaptation of the technology, proved that the individual differences (age, gender and educational status) have no influence over the perceived ease of use as well as on the perceived advantage however also indicated that the perceived ease of use and the perceived advantage do have an influence on the tendency of the attitude towards the utilization. On the other hand; the organization culture does not have any influence on attitude towards the utilization in the libraries of Eskisehir Osmangazi University and Anadolu University. In addition to this, it was revealed that the variable of the organization culture has a positive influence on the intent towards the behavior in both libraries.

Keywords: *information professionals, library automation, attitudes, technology acceptance model, Anadolu University Library, Eskisehir Osmangazi University Library*

Giriş

Günümüzde bilgi ve belge sayısı geometrik bir şekilde artmaktadır. Bu hızlı artış “bilgi patlaması (information explosion)” kavramıyla ifade edilmektedir. Gutenberg 1458’de matbaayı icat ederek; dünyada büyük bir yayın patlamasına yol açmıştır. 1980’li yıllarda “Araştırma Kütüphaneleri Derneği (Association of Research Libraries)” ve “Araştırma Kütüphaneleri Grubu Şirketi (Research Libraries Group Inc.)”nin hazırladığı bir rapora göre; basılı bilgi kaynaklarının yıllık artış hızı %2’dir. Bu durumda bilgi ve belge merkezleri (BBM) satın aldıkları yeni bilgi oranında depolarında yer kaybetmektedir. Seibert ve Reider tarafından yapılan bir başka araştırmaya göre; BBM’lerin koleksiyonu, her 16-20 yıl arasında ikiye katlanmaktadır (Hyatt ve Santiago, 1987, s. 1).

Dünyamız, Gutenberg’in buluşuyla yarattığı ilk bilgi-belge patlamasından sonra, günümüz bilgi toplumunda ikinci bir bilgi-belge patlaması dönemi yaşamaktadır. Bu ikinci olayın en önemli nedenini ise bilgi teknolojisinde (BT) yaşanan gelişmeler oluşturmaktadır (Kurulgan, 2005, s. 173). Örneğin, 2002’de üretilen yeni bilgi miktarı verilerine bakıldığında zaman, ikinci bilgi-belge patlaması döneminin rakamsal büyüklüğünün ihtişamı görülebilmektedir. Kaliforniya Üniversitesi “School of Information” profesörlerinden Peter Lyman ve Hal R. Varian’ın yönetimindeki bir ekip tarafından, 2003 yılında gerçekleştirilen araştırmaya göre; dünya çapındaki bilgi üretimi yılda %30 artmaktadır. Araştırma verilerine göre; 2002 yılında basılı, film, manyetik ve optik ortamlarda üretilen yeni bilgi miktarı 5 exabyte= 5×10^{18} byte’dır ve 37.000 yeni Kongre Kütüphanesi dermesine karşılık gelmektedir. Ayrıca Web üzerinde bulunan ve arama motorlarının dizinlerinde yer alan belgelerin bulunduğu kısımda (yüzeysel web) 10 milyar belge (167 terabyte= 167×10^{12} byte) bulunmaktadır. Web üzerinde bulunan ve arama motorlarının dizinlerinde yer almayan belgelerin bulunduğu kısımda (derin web) ise 550 milyar belge (91857 terabyte) bulunmaktadır (Lyman ve Varian, 2003).

International Data Corporation (IDC) tarafından yapılan bir araştırma sonucuna göre de; 2006 yılında üretilen sayısal bilginin miktarı 161 exabyte’a ulaşmıştır (Gantz ve diğerleri, 2010). Ancak bu rakam, analogdan sayısal dönüşüm sırasında yaratılan ve hiçbir zaman kaydedilmeyen telefon konuşması gibi ses verileri ile sayısal TV yayını gibi çoklu ortam (multimedia) verilerini de kapsamaktadır. Bundan dolayı, Lyman ve Varian yönetiminde yapılan araştırma sonuçları günümüzde de geçerliliğini korumaktadır.

1970'li yıllarda kendini göstermeye başlayan dijital devrim ile birlikte bilgi teknolojileri (BT), gündelik yaşamımızın önemli bir parçası haline gelmiştir. BT sayesinde bilgi tüketicileri, daha önce ulaşamadıkları, büyük miktarlardaki bilgiye etkin ve verimli bir biçimde erişme olanağını bulmuşlardır. Bu değişim her örgüt gibi üniversiteleri de etkilemiş, bilgi patlaması sonucu artan enformasyon sebebiyle, bilim insanlarının kendi alanlarında güncel kalabilmeleri çelişkili (paradoksal) bir biçimde hem daha kolay, hem de daha zor bir konum almıştır. İşte bu noktada devreye giren üniversite kütüphanelerinin bilimsel iletişimdeki rolleri ve stratejileri de önemli bir değişim ve dönüşüme maruz kalmaktadır. Kütüphanelerin sundukları bilgi hizmetlerinde, kâğıda dayalı (geleneksel) sistemlerden elektronik sistemlere doğru bir geçiş yaşanmaktadır. Günümüz kütüphaneleri basılı kaynakların yanı sıra e-kitap, e-dergi, e-veritabanları ve e-danışma kaynakları gibi çağdaş bilgi kaynaklarıyla dermelerini (koleksiyon) zenginleştirmekte, kullanıcılarına daha etkin biçimde hizmet sunmaktadır. Dolayısıyla geçmişin fiziki kütüphaneleri yerlerini sanal güzergâhlar olan dijital kütüphanelere bırakmaktadır (Çakın, 2000, ss. 27-28; Tonta, 2009, s. 744).

Bilgi teknolojisi, bilgi sağlamak amacıyla -bilgisayar ve iletişim teknolojileri kullanılarak- gerekli her türlü verinin toplanması, işlenmesi, depolanması, iletilmesi ve kullanıcıların hizmetine sunulması konusunda yeni ve sürekli gelişmelere neden olan bir teknolojidir. BT öncelikle geleneksel kütüphaneleri bilgi kaynaklarını saklayıp, hizmete sunan kurumlar olmaktan çıkararak farklı bir konuma taşımıştır. Dijital kütüphane adı verilen bu yeni yapıda çalışan bilgi profesyonellerinin rolü de bu değişimden önemli ölçüde etkilenmiştir.

Günümüz bilgi profesyonelleri BT karşısında kendilerini geliştirmek, bilgi toplumu kütüphanesinin gereksinim duyduğu personelin niteliklerine sahip olmak ve BT'nin merkezindeki yerini almak zorundadır. Bazen bir kütüphaneci, bazen bir teknoloji uzmanı (teknolog), bazen bir bilgi bilimci (information scientist) bazen de her üç özelliği de kendisinde toplayan bilgi profesyonellerinin değişen kullanıcı gereksinimlerini belirlemek ve çözümlmek için öncelikle geniş bir genel kültüre sahip olmaları gerekmektedir (Latham, 2002, s. 384)

Kütüphaneciler/bilgi profesyonellerinin mesleki formasyonlarına, derme (koleksiyon) geliştirme-sağlama, kataloglama-sınıflama, ödünç verme, danışma hizmetleri, bilgi kaynaklarının korunması/saklanması ve kullanıcı eğitimi gibi geleneksel rollerine günümüzde; ağ bilgisi ve İnternet, bilgi teknolojisi, çoklu ortamlar (multimedia), e-doküman oluşturma, elektronik veritabanları, web sitesi/sayfası düzenleme, Web 2.0, Web 3.0 hatta Web 4.0 uygulamalarını içeren yeni roller de eklenmiştir. Bilgi profesyonelleri bütün bu rolleri icra ederken çeşitli becerilere sahip olmaları gerekir. Bunlar (Ramzan, 2004; Farkas, 2012; Cho, 2009):

- Hızlı ve sürekli öğrenme,
- Bilgi kaynaklarının organizasyonu ve erişimi için yeni yollar arama,
- Yeni teknolojileri takip edebilme,
- Bireysel ve takım çalışmasına yatkın olma,
- Risk alabilme ve baskı altında çalışabilme,
- Kullanıcı merkezli olma,
- Değişim taraftarı olma,
- Yaşam boyu öğrenme odaklı olma,
- Araştırma yapabilme, yönetebilme ve sonuçlarını yayımlayabilme,
- Kütüphane hizmetlerini teknolojinin öngördüğü biçimde ve kullanıcıların beklentileri doğrultusunda düzenleyebilme,
- Bilgilerini meslektaşlarıyla paylaşabilme,
- Web teknolojilerini kütüphane hizmetlerine uyarlayabilme,
- Kütüphane hizmetlerini pazarlayabilme,
- Çevresindeki her şeyi sorgulayabilme becerileridir.

1990'lı yıllar itibariyle dijital kütüphanelerdeki gelişmelere paralel olarak bu alanda yapılan araştırma sayısının da arttığı bir gerçektir (Hong, Thong, Wong ve Tam, 2002, s. 99). Bu çalışmalarda dijital kütüphanelerde kullanılan sistemler ve mimari, teknolojik ve operasyonel alt yapı, standartlar ve fayda gibi konuların ön plana çıktığı görülmektedir (Shiri, 2003, s. 198). Ancak işin teknik yönünün yanında, kullanıcı kabulü BT'nin tam anlamıyla kullanımında önemli bir faktördür (Nov ve Ye, 2008, s. 845). Sözü edilen sistemlerin tasarımında, tıpkı ticari işletmelerde olduğu gibi, müşteri/bilgi profesyoneli merkezli olunması ve sadece sistem özel-

liklerine değil, sistem ile kullanıcının etkileşimine odaklanması gerekmektedir. Bu yüzden bilgi profesyonellerinin (kullanıcı) teknoloji kabullerinin anlaşılması ve BT'yi kullanma niyetlerine ilişkin faktörlerin belirlenmesi gerekir. Ancak ilgili alanda kütüphane personelinin bakış açısından sistemleri sınavan bir araştırma eksikliği bulunmaktadır.

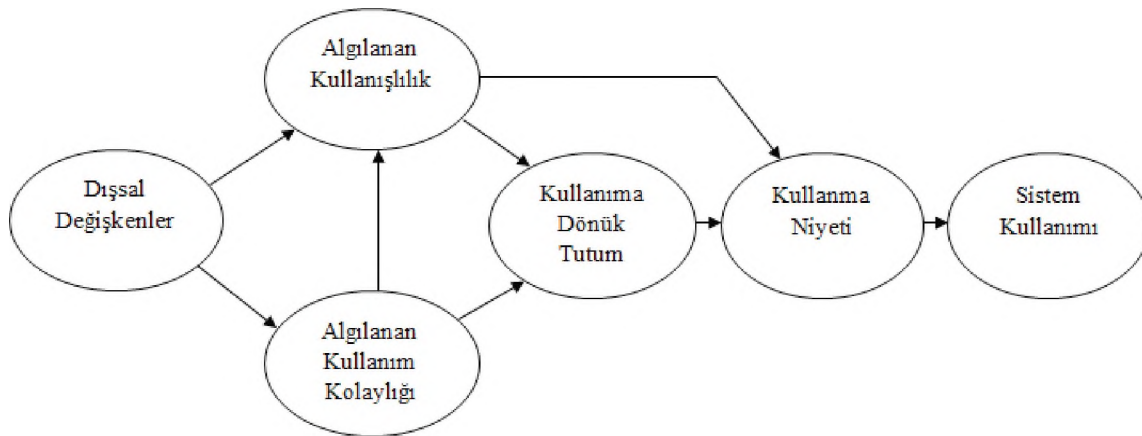
Bu çalışmada kütüphane hizmetlerinde BT kullanımının kütüphane çalışanları tarafından benimsenmesini etkileyen faktörlerin ortaya çıkartılması ve sözü edilen araştırma eksikliğinin bir derece giderilmesi amaçlanmaktadır.

Teknoloji Kabul Modeli

Bilgi sistemlerinin benimsenmesini açıklayabilmek için oluşturulan çok sayıda model içinden Davis tarafından geliştirilen “Teknoloji Kabul Modeli (TKM) - Technology Acceptance Model (TAM)” oldukça güçlü olarak öne çıkmış (Davis, Bagozzi ve Warshaw, 1989, s. 992; Mathieson, 1991, s. 187) ve araştırmacılar tarafından en çok kullanılan bir model olmuştur. Ajzen ve Fishbein'in “Gerekçeli Eylem Kuramı (Theory of Reasoned Action)” temel alınarak geliştirilen modelin, bugüne kadar e-posta, cep telefonları, PC, www, e-ticaret, kelime işlemciler, sunum sistemleri ve veritabanları gibi farklı bilgi sistemleri için geçerli olduğu görülmüştür (Lee, Kozar ve Larsen, 2003, s. 753). Son yıllarda TKM'den elektronik kütüphanecilik hizmetlerinin benimsenmesi ve kullanımını açıklamak için de yararlanılmaya başlanmıştır (Heinrich, Lim, Lim ve Spangenberg, 2007; Sheikhshoaei ve Oloumi, 2011; Ramayah, 2006; Ramayah ve Aafaqi, 2004; Spacey, Goulding ve Murray, 2004; Vaidyanathan, Sabbaghi ve Bargelini, 2005).

TKM'ye göre; bir sistemi benimseyip kullanmanın ilk düzeydeki belirleyicisi, davranış niyetidir. Davranış niyetinin belirleyicisi ise; bireyin sistemi kullanmaya yönelik olumlu ya da olumsuz değerlendirmelerini ifade eden kullanıma yönelik tutumdur. Modelde tutum üzerinde etkili olan algılanan fayda ve algılanan kullanım kolaylığı biçiminde iki inanç değişkeni bulunmaktadır (Davis, 1989, s. 320). Bu iki değişkenin bilgi sistemleri kullanma konusundaki kişisel niyetleri ölçmedeki başarısı ve yeterliliği bir çok araştırmacı tarafından deneysel (ampirik) olarak saptanmıştır (Legris, Ingham ve Collerette, 2003, s. 191). Algılanan fayda, bir sistemi kullanmanın iş performansını artıracak yönündeki inancı ifade etmektedir. Algılanan kullanım kolaylığı ise, sistemi kullanmanın çok fazla çaba gerektirmediği inancıyla ilgilidir (Davis, 1989, s. 321).

Diğer parametrelerin eşit olduğu durumlarda, sistemin kullanımı ne kadar kolaysa, o kadar da faydalı olarak algılanacaktır (Venkatesh, 2000, s. 343). Söz konusu bu iki inanç ise çok sayıda dışsal değişkenin etkisindedir. Şekil 1'de, Teknoloji Kabul Modeli ve değişkenler arasındaki ilişkiler gösterilmektedir.

(Şekil 1): Teknoloji Kabul Modeli (TKM)

(Davis, Bagozzi ve Warshaw, 1989, s. 985'den uyarlandı).

TKM çerçevesinde farklı dışsal değişkenlerin etkileri incelendiğinde bunlar içinden özyeterlilik algısı, deneyim, bilgisayar endişesi ve yenilikçilik gibi kişisel farklılıkların son yıllarda giderek daha fazla ele alınan değişkenler arasında olduğu görülmektedir (Lee, Kozar ve Larsen, 2003, s. 760). Kişiler sahip oldukları bazı özellikler nedeniyle, bilgi sistemlerine yönelik farklı inançlara sahip olmakta ve bu durum da söz konusu teknolojiyi benimseme ve kullanma açısından farklılıklar yaratmaktadır. Chen, Czerwinski ve Macredie (2000, s. 499), özellikle sanal ortamlardaki yeni teknolojilerin kullanımını açısından, kişisel farklılıkların öneminin giderek daha fazla arttığına dikkat çekmektedirler. Zmud (1979, s. 975) da benzer şekilde kişisel farklılıkların bilgi sistemlerinin başarısı üzerinde önemli bir etken olduğu sonucuna varmıştır. Dolayısıyla, TKM'ye kişisel farklılıklara ilişkin değişkenlerin eklenmesi, elektronik kütüphane hizmetlerinin benimsenmesini ve kullanımını etkileyen öğeleri anlamak açısından yararlı olabilecektir.

Kişisel farklılıklar kapsamında ele alınabilecek çeşitli değişkenler olmasına karşın, elektronik kütüphane hizmetleri dikkate alındığında; cinsiyet, eğitim durumu, yaş ve örgüt kültürü değişkenlerinin süreçte etkili olacağı öngörülmektedir.

Davranışları inceleyen bir model olan TKM, sisteme sunulan bilgi teknolojisinin o sistemde çalışan bireylerin sözü edilen teknolojiye karşı nasıl bir tavır sergilediklerini incelemeye çalışmaktadır. Bundan dolayı birçok sektörde çalışanların bilgi teknolojisine karşı nasıl bir davranış sergilediklerini ölçmek için çeşitli çalışmalar yapılmıştır.

Bu çalışmaların bazılarında (Agarwall ve Prasad, 1999; Yi, Wu ve Tung, 2005/2006; Nanayakkara, 2007; Gefen ve Straub, 1997; Gopal, Mirande, Robichaux ve Bostrom, 1997; Venkatesh ve Morris, 2000) özellikle cinsiyet ve yaş gibi demografik değişkenler, TKM'ye uygulanmıştır. Araştırmacılar çalışmalarında, anılan değişkenlerin karar sürecinde belirleyici etkilere sahip oldukları sonucuna ulaşmışlardır.

Örgütler, hızlı teknolojik gelişmelere uyum sağlayabilmek ve rekabet ortamında varlıklarını devam ettirebilmek için çalışanlarının yüksek düzeyde bilgiye sahip, sürekli yenilenen, geliştirilebilen beceri ve tekniklerle donatılmış yaratıcı bireyler olmasını tercih ederler. Son yıllarda bilimsel çalışmalar, bilgi teknolojisi uygulamalarının teknik yönlerinden çok politik, sosyal, kültürel, örgütsel ve davranışsal boyutlarını kapsamaktadır (Jensen ve Aanestad, 2007, s. 29).

TKM ile ilgili çalışmalar (Chanasuc ve Praneetpolgrang, 2008; Chanasuc, Praneetpolgrang, Suvachittanont, Jirapongsuwan, ve Boonchai-Apisit, 2012; Kanungo, 1998; Suri, 2005; Al-Jaafreh ve Al-Abedallat, 2012; Linjun, Ming-te, ve Bo, 2003; Dasguta ve Gupta, 2010), algılanan fayda, algılanan kullanım kolaylığı, niyet, örgüt kültürü ve gerçekleşen davranış değişkenlerinin çok boyutlu yapılar olduğunu göstermektedir.

Örgüt kültürü, örgüt üyelerinin kendi sosyal çevrelerinden örgüte getirdikleri kazanımların da etkisiyle organizasyon içinde oluşturdukları değer yargıları, anlayış, inanç ve standartlar bütünüdür (Chanasuc ve diğerleri, 2012, s. 101). Chanasuc ve Praneetpolgrang (2008, s. 22.1), örgüt kültürünün yükseköğretim öğrencilerinin e-öğrenmedeki teknoloji kabulü üzerine yüksek düzeyde etkili olduğunu belirtmektedir. Bazı yazarlar da, BT'nin kabulü ve başarısı üzerinde örgüt kültürünün olduğu kadar ulusal kültürün de önemli etkilerinin olduğu görüşünde birleşmektedirler (Bagchi, Cerveny, Hart ve Peterson, 2003, s. 957; Erumban ve Jong, 2006, s. 302; Leidner ve Kayworth, 2006, s. 357; Straub, 1994, s. 23; Twati, 2006, s. 235).

Chanasuc ve arkadaşları, Tayland kamu örgütlerinde BT'nin benimsenmesini etkileyen faktörleri incelemeye yönelik yaptıkları bir çalışmada, örgüt kültürünün algılanan fayda, algılanan kullanım kolaylığı ve uygulama davranışı üzerinde güçlü bir etkisinin olduğunu vurgulamaktadırlar (Chanasuc, Praneetpolgrang, Suvachittanont, Jirapongsuwan, ve Boonchai-Apisit, 2012, s. 107). Kanungo ise çalışmasında (1998, s. 79), örgüt kültürünün kullanım derecesi ile etkileşim içine girerek, bilgisayar ortamı iletişim ve bilgiye erişim (computer-mediated communication and information access) ile kullanıcı memnuniyetini etkilediği saptamıştır.

Suri (2005, s. 1) de bu konuda, örgüt kültürünün yeni teknolojilerin yararlı bir uygulamasının başarımı için anahtar bir rol üstlendiğini vurgulamaktadır. Al-Jaafreh ve Al-Abedallat ise çalışmalarında (Al-Jaafreh ve Al-Abedallat, 2012, s. 22); TKM çerçevesinde kültürün teknoloji kabulü üzerindeki etkisini anlamaya yönelik bir model geliştirerek, kültürün bilgi kalitesindeki rolünü anlamaya çalışmaktadırlar. Yazarlar bu değerlendirmeyi Hofstede'nin ulu-

sal kültür boyutları çerçevesinde yapmaktadırlar.

Linjun, Ming-te ve Bo K. (2003, s. 383), gelişmiş ekonomiye sahip ülkelerin kültürlerinde bilgisayar temelli iletişim teknolojilerinin önemli bir yere sahip olduğunu ve batıdan doğuya teknoloji kültürü geçişi sağlanmak suretiyle, batının sahip olduğu iletişim teknolojilerinden artık doğunun da yararlanması durumunun ortaya çıktığını belirtmektedir. Yazarlara göre, teknolojinin kabulü yenilikçi kültür anlayışıyla daha da kolaylaşmaktadır.

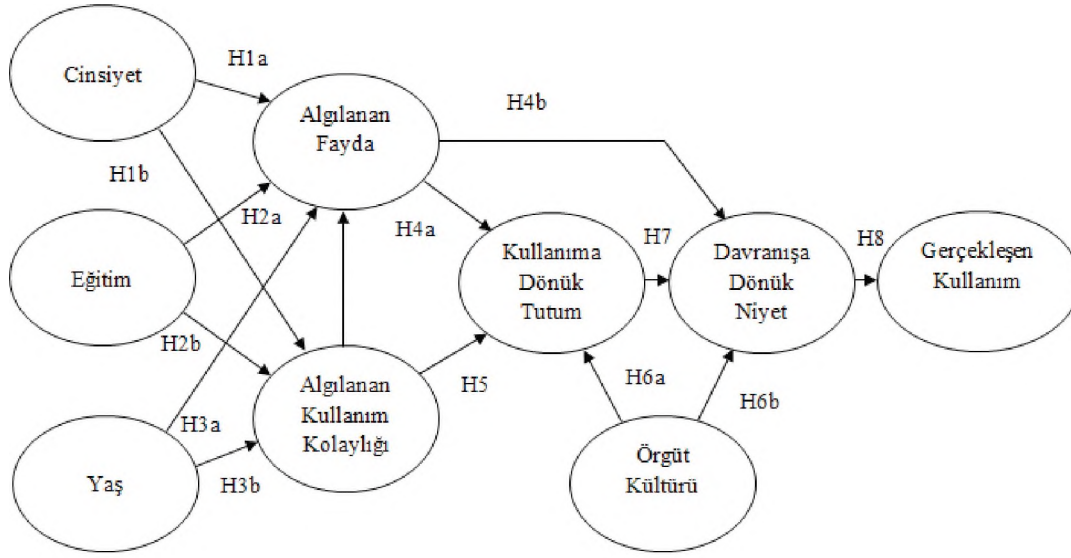
Dasguta ve Gupta'nın (2010) araştırma sonuçları da önceki çalışmalarla benzerlik göstermektedir. Yazarlara göre; örgüt kültürünün, gelişmekte olan ülkelerdeki kamu kuruluşlarındaki İnternet kullanımının bireysel kabulünde önemli bir etkisi vardır ve örgütlerdeki değişim kültürünün yaygınlaştırılabilmesi için değişim yönetimi tekniklerinden yararlanılması gerekmektedir.

Yöntem

Elektronik kütüphane hizmetlerinde BT kullanımının kütüphane çalışanları tarafından benimsenmesini etkileyen faktörlerin ortaya çıkartılmasını amaçlayan bu çalışmada, TKM kuramsal bir çerçeve olarak kullanılmıştır. Çalışma kapsamında ele alınan cinsiyet, eğitim durumu, yaş ve örgüt kültürü değişkenleriyle öngörülen ilişkiler araştırma modelinde gösterilmektedir (bkz. Şekil 2). Araştırma modelinde yer alan kavramlar, önceki araştırmalarda kullanılarak, geçerliliği ve güvenilirliği test edilmiştir (Davis, Bagozzi ve Warshaw, 1989; Gefen ve Straub, 1997; Malhotra ve Galletta, 2005; Venkatesh ve Davis, 2000; Darsono, 2005; Elbeltagi, McBride ve Hardaker, 2005; Hu, Chau, Sheng ve Tam, 1999; Pijpers ve Montfort, 2005). Kavramların geçerliliği ve güvenilirliği, her bir kavram açıklanırken verilmiştir. Bu yüzden, araştırma geçerli veya güvenilir olmayan kavramları içermemektedir.

Çalışmanın amaçlarına uygun olarak “betimsel” ve “bağıntısal” araştırma modelleri kullanılmıştır. Betimsel araştırmalar, bir konu içindeki herhangi bir durumu saptamayı hedefleyen araştırmalardır (Erdoğan, 1998, ss. 60-62). Bağıntısal araştırma değişkenler arası ilişkileri ve bu ilişkilerin düzeyini inceler. Bu araştırma modellerinde amaç; eldeki problemi, problemle ilgili durumları, değişkenleri ve değişkenler arası ilişkileri tanımlamaktır (Kurtuluş, 1998, ss. 310-311). Bu çalışmada öncelikle BT kullanımını etkileyen biçimsel özellikler faktör analizi ile betimlenmiş, daha sonra da değişkenler arasındaki ilişki ve farklılık düzeyleri ortaya çıkarılmıştır.

TKM ile ilgili literatür, algılanan fayda, algılanan kullanım kolaylığı, niyet, örgüt kültürü ve gerçekleşen davranış değişkenlerinin çok boyutlu yapılarda olduğunu göstermektedir. Bu çalışmada, ankete katılan katılımcıların TKM’de yer alan bilgi teknolojisinin kullanımına yönelik algılanan fayda, algılanan kullanım kolaylığı, niyet, örgüt kültürü ve gerçekleşen davranış değişkenlerine yönelik 51 ifadeden yararlanılarak, soruların ölçmeyi hedeflediği ana değişkenlerin kendi aralarında sınıflandırılmasının yapılması amaçlanmıştır. Ölçekte altı boyutlu 51 ifade faktör analizine girmiştir. Bazı ifadelerin temsil ettiği değişken grubundan farklı bir faktöre yüklenmesi sonucunda 16 ifade analizden çıkarılmıştır.

(Şekil 2): Araştırma Modeli

Modelde, TKM çerçevesinde aşağıda verilen *H1-H8* hipotezleri test edilecektir.

H1a: Cinsiyet, algılanan faydayı etkileyen önemli bir faktördür.

H1b: Cinsiyet, algılanan kullanım kolaylığını etkileyen önemli bir faktördür.

H2a: Eğitim, algılanan faydayı etkileyen önemli bir faktördür.

H2b: Eğitim, algılanan kullanım kolaylığını etkileyen önemli bir faktördür.

H3a: Yaş, algılanan faydayı etkileyen önemli bir faktördür.

H3b: Yaş, algılanan kullanım kolaylığını etkileyen önemli bir faktördür.

H4a: Algılanan fayda, kullanıma yönelik tutumu etkileyen önemli bir faktördür.

H4b: Algılanan fayda, davranışa dönük niyeti etkileyen önemli bir faktördür.

H5: Algılanan kullanım kolaylığı, kullanıma yönelik tutumu etkileyen önemli bir faktördür.

H6a: Örgüt kültürü, kullanıma yönelik tutumu etkileyen önemli bir faktördür.

H6b: Örgüt kültürü, davranışa dönük niyeti etkileyen önemli bir faktördür.

H7: Kullanıma yönelik tutum, davranışa dönük niyeti etkileyen önemli bir faktördür.

H8: Davranışa dönük niyet, gerçekleşen kullanımı etkileyen önemli bir faktördür.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni, Eskişehir’de bulunan Anadolu ve Eskişehir Osmangazi Üniversitelerinin kütüphane çalışanlarıdır. Çalışanlara yüz yüze ulaşılarak, yaptıkları işlerde BT kullanan personel belirlenmeye çalışılmıştır. Örneklemi en iyi ölçüde yansıtabilmek amacı ile mümkün olduğunca çok çalışana ulaşılmaya çalışılmıştır. Görüşmeler sonucunda her iki üniversitenin kütüphanesinde 141 çalışanın BT kullandığı ortaya çıkmıştır. Bu örneklemdeki çalışanlardan gerekli verinin en iyi şekilde elde edilebilmesi için 141 personele soru formu dağıtılmıştır. Dağıtılan soru formlarının tamamı geri dönmüş ancak 141 soru formundan 139’u değerlendirme kapsamına alınmıştır. Bunun nedenleri;

- Kütüphane çalışanlarının, soruların kendileriyle ilgili konuları içermediğini ileri sürerek soru formunu doldurmaktan kaçınması,
- Soruların tamamının yanıtlanmaması ya da verilen yanıtların soruyla ilgisiz olması biçiminde sıralanabilir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Veriler anket yöntemi ile toplanmıştır. Hazırlanan soru formu, 05 Haziran-05 Temmuz 2012 tarihlerinde uygulanmıştır. Soru formunun ilk bölümünde; çalışmanın konusu, önemi, kimler tarafından gerçekleştirildiği, sonuçların hangi amaçla kullanılacağı ve katılımcıdan yapması istenilenlerin yer aldığı bir ön tanıtım yazısı yer almaktadır. İkinci bölümde, yapıları ölçmek üzere hazırlanan 60 ölçek maddesi yer almaktadır. Son bölüm, ikinci bölümde yer alan, “Bölümünüzde bilgi teknolojisini (BT) en çok hangi işlem(ler)de kullanıyorsunuz?” sorusunu yanıtlamak için kütüphanenin bölümlerinde gerçekleştirilen işlemlerin maddeler halinde sıralanmasından oluşmaktadır. Literatür ve uygulama örneklerinden yararlanılarak hazırlanan sözü edilen maddelerin sonuna “diğer” alanı da eklenerek; kütüphanelerine özgü işlemlerin eklenmesine de olanak tanınmıştır. Soru formunun doldurulması yaklaşık 10-15 dakika sürmektedir.

Araştırma üniversite kütüphanelerinde çalışan, daire başkanı, şube müdürü, şef, uzman, memur ve tam-yarı zamanlı işçi olmak üzere toplam 139 kişi üzerinde gerçekleştirilmiştir. Anketler yüz yüze görüşmeler ile yapılarak mümkün olduğunca çok kişiye ulaşılması hedeflenmiştir. Elde edilen verilerin analizinde Sosyal Bilimler için üretilen ve işletme, ekonomi, sosyoloji gibi birçok alanda yaygın olarak kullanılan SPSS 15.0 istatistiksel paket programı tercih edilmiştir.

Anadolu Üniversitesi ve Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Kütüphanelerine İlişkin Bulgular

Araştırma Katılımcılarına İlişkin Özellikler

Ankete katılan her iki kütüphane çalışanlarının örgütteki pozisyonlarına ilişkin bulgular Tablo 1’de gösterilmektedir. Anadolu Üniversitesi (AÜ) ve Eskişehir Osmangazi Üniversitesi (OGÜ) kütüphanelerinde ağırlıklı olarak işçi personel çalışmaktadır. Uzman kadrosunda çalışan personel sayılarına bakıldığında AÜ Kütüphanesi’nin, OGÜ Kütüphanesi’ne oranla daha fazla uzman çalıştırdığı görülmektedir.

(Tablo 1): Üniversite Kütüphanelerine Göre Personelin Özellikleri (N=70; N=69)

Değişkenler	Anadolu Üniversitesi		Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	
	Sıklık	%	Sıklık	%
<i>Unvan</i>				
Daire Başkanı	1	1,4	1	1,4
Şube Müdürü	1	1,4	5	7,2
Uzman	8	11,4	2	2,9
Şef	1	1,4	1	1,4
Memur	8	11,4	8	11,4
İşçi	52	70,0	55	79,7
<i>Cinsiyet</i>				
Kadın	44	62,8	47	68,1
Erkek	26	37,1	22	31,9
<i>Eğitim Durumu</i>				
Lisans (BBY)	9	12,9	15	21,7
Lisans (Diğer)	23	32,8	28	40,6

Ön Lisans	31	44,3	24	34,8
Ortaöğretim	7	10	2	2,9
<i>Görev Aldıkları Bölümler</i>	<i>Sıklık</i>	<i>%</i>	<i>Sıklık</i>	<i>%</i>
Yönetim	1	1,4	6	8,7
Sürelî Yayınlar	15	21,4	15	21,7
Destek Hizmetleri	4	5,7	5	7,2
Sağlama	7	10,0	7	10,2
Ayrık Bilgi Kaynakları (Rezerve)	1	1,4	2	2,9
Dokümantasyon	20	28,7	21	30,5
Okuyucu Hizmetleri	15	21,4	7	10,2
Ödünç	6	8,6	5	7,2
Görsel ve İşitsel Bilgi Kaynakları	1	1,4	1	1,4

Eğitim durumu açısından ise; OGÜ Kütüphanesi'nde istihdam edilen Bilgi ve Belge Yönetimi mezunu sayılarının (%21,7) Anadolu Üniversitesi Kütüphanesi'ne oranla (%12,9) daha fazla olduğu görülmektedir. Toplamda üniversite mezunu sayılarına bakıldığında, yine OGÜ Kütüphanesi'nin (%62,3) AÜ Kütüphanesi'ne (%45,7) oranla daha önde olduğu görülmektedir. Katılımcıların çalıştıkları bölüm bazında dağılımlarına bakıldığında; yönetim ve okuyucu hizmetleri dışındaki diğer bölümlerde, her iki üniversite kütüphanesinde de, eşit sayıda personelin bulunduğu görülmektedir.

(Tablo 2): Üniversite Kütüphanelerine Göre Bilgi Teknolojisinin Kullanıldığı İşlemler (N=70; N=69)

İşlemler	Anadolu Üniversitesi		Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	
	Sıklık	%	Sıklık	%
Yönetim İşlevleri	4	5,7	1	1,4
Sağlama İşlemleri	10	14,3	8	11,6
Kataloglama ve Sınıflama İşlemleri	10	14,3	10	14,5
Sürelî Yayın İşlemleri	4	5,7	3	4,4
Otomasyon İşlemleri	5	7,1	6	8,8
Danışma ve Rehberlik İşlemleri	1	1,4	5	7,2
Ödünç İşlemleri	4	5,7	2	2,9
Görme Engelliler Servis İşlemleri	1	1,4	2	2,9
Raf Hizmeti İşlemleri	23	32,9	23	33,3
Fotokopi/Bilgisayar Çıktı Servis İşlemleri	1	1,4	1	1,4
Ciltleme, Onarım ve Foto-Rep. İşlemleri	7	10,0	8	11,6

Tablo 2'ye göre -her iki üniversite kütüphanesinde de- katılımcıların 23'ü (AÜ-%32,9; OGÜ-%33,3) (ki bunların büyük bir bölümünü yarı-zamanlı öğrenci işçiler oluşturmaktadır) raf hizmetlerinin yürütülmesi sürecinde; raf okuma işlemleri, yayını yerinde bulamayan kullanıcılar için ödünç takip işlemleri, ciltlenecek ve onarım gerektiren yayınların takibi ve birim çalışmalarlarıyla ilgili istatistiklerin yönetime sunulması gibi işlemlerde BT'den yararlandıklarını belirtmiştir.

Ankete katılan AÜ Kütüphanesi'nden 10 (%14,3) ve OGÜ Kütüphanesi'nden 8 personel (%11,6) sağlama sürecinde; bilgi kaynağı seçme, bibliyografik künye tespiti, sağlama isteklerinin alınması ve izlenmesi, alınacak bilgi kaynaklarının kütüphane dermesinde olup-olmadığının denetlenmesi, siparişlerin girilmesi, listelenmesi ve izlenmesi, fatura bilgilerinin girilmesi, listelenmesi ve izlenmesi, gönderilmeyen yayınların takibi ve uyarı işlemleri, demirbaş bilgilerinin girilmesi, fon denetimi, sürekli çalışılan satıcı firma bilgilerinin girilmesi ve listelenmesi, firmalarla ilgili demirbaş, süreli yayın, fatura ve siparişlerin listelenmesi, veri tabanı ve e-yayın satın alma, demirbaştan düşme, yıllık sayım, kataloglama modülüyle etkileşim halinde çalışabilme, siparişte olan yayınların kullanıcı tarafından takibi, sipariş işlemleri tamamlanmış yayınların rafa çıkıncaya kadar olan süreci hakkında kullanıcının bilgilendirilmesi, çeşitli kullanıcılara yayın sipariş hakkının verilmesi, ödemelerin yürütülmesi ve denetlenmesi, bölüm çalışmaları hakkında yönetime rapor sunulması ve ISBN/ISSN takibi gibi işlemlerde BT olanaklarından yararlandıklarını belirtmiştir.

Tablo 2'ye bakıldığında, AÜ ve OGÜ kütüphanelerinde çalışan katılımcılardan 10'ar kişinin kataloglama ve sınıflama işlemlerinde BT'den yararlandıkları görülmektedir. Sözü edilen katılımcılar, kataloglama ve sınıflama sürecinde; bibliyografik bilgilere yazar, başlık, konu, seri, ISBN ve ISSN gibi çeşitli erişim noktalarından hızlı erişim, yayının daha önce kataloglama işlemlerinin yapıp-yapılmadığının denetlenmesi, sağlama bölümünün yayınlara ilişkin bibliyografik bilgi girişlerinden yararlanılması, MARC formatlarının ve metadata (üst veri) standartlarının oluşturulması, kaynak dizin oluşturma, yer numaralarının listelenmesi, konu başlıklarının belirlenmesi, gerekli yönlendirmelerin yapılması, anahtar kelimelerin girilmesi, kodlama standartlarının (ASCII, Unicode) belirlenmesi, işaretleme standartlarının (SGML, HTML, XML, Z39.2) belirlenmesi, iletişim standartları ve protokollerinin (TCP/IP, FTP, http, Z39.50) belirlenmesi, ciltlenecek kaynakların belirlenmesi, çevrim-içi katalog işlemleri ve bölüm çalışmalarının yönetime raporlanması gibi işlemlerde BT'den yararlandıklarını belirtmişlerdir.

Ankete katılan OGÜ Kütüphanesi'nden 8 kişi (%11,6) ve AÜ Kütüphanesi'nden 7 kişi (%10,0), ciltleme/onarım/foto-reproduksiyon hizmetleri sürecinde; ciltlenecek ve onarılacak yayınların takibi, geleneksel bilgi kaynaklarının dijital ortama aktarılması ve bölüm çalışmaları hakkında yönetime rapor sunulması gibi işlemlerin gerçekleştirilmesinde BT olanaklarından yararlandıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 2'den de görülebileceği gibi, OGÜ katılımcılarından 6'sı (%8,8) ve AÜ katılımcılarından 5'i (%7,1), kütüphane otomasyonu sürecinde; web sitesinin hazırlanması ve güncellenmesi, elektronik veritabanlarının çevrim-içi ve çevrim-dışı taranması, sosyal medya (Facebook, Twitter, Flickr, LinkedIn vb.) işlemleri, seçimli bilgi yayımı (SDI), veritabanı ve e-yayın abonelik işlemleri, yedekleme ve bölüm çalışmalarını yönetime rapor etme gibi işlemlerin gerçekleştirilmesinde BT'den yararlandıklarını belirtmişlerdir.

Ankete katılan yöneticiler (AÜ'den 4, OGÜ'den 1 kişi) yönetim işlevlerinin gerçekleştirilmesi sürecinde; yıllık bütçe çalışma programı tasarısının hazırlanması ve sunulmasında, kütüphane hedefleri ve kullanıcı beklentileri doğrultusunda stratejilerin geliştirilmesi ve bu doğrultuda kararların alınmasında, alınan kararların uygulanmasında ve denetiminde, görev dağılımının yapılmasında, kullanım istatistiklerinin sağlanmasında, kütüphane faaliyetleriyle ilgili istatistiksel raporların hazırlanması ve üst yönetime sunulmasında, derme geliştirme çalışmalarının yapılmasında, kütüphane çalışanlarının performanslarının izlenmesinde, çalışanların denetlenmesinde, kütüphane-içi etkin iletişim kanallarının oluşturulmasında, amaç ve hedeflere ulaşma derecesinin belirlenmesinde, mesleki yenilik ve gelişmelerin takip edilmesinde, personel izin ve özlük haklarıyla ilgili çalışmalarda ve yarı-zamanlı öğrenci işçi işlemlerinde, BT olanaklarından yararlandıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 2'den de görülebileceği gibi, ankete katılan ödünç verme personelinin AÜ Kütüphanesi'nde tamamı (4 kişi), OGÜ Kütüphanesi'nde de yarısı (2 kişi) hizmetlerin yürütülmesi sürecinde yer alan; kullanıcının üyelik kaydının yapılmasında, yayınlara ve kullanıcılara ilişkin parametrelerin oluşturulmasında, kullanımının materyal ödünç alma durumunun kontrolünde, otomatik ödünç alma (self-check) işlemlerinde, çevrim-içi materyal ayırtma/uzatma işlemlerinde, iade işlemlerinde, kullanıcının materyali zamanında iade edip-etmediğinin kontrolünde, zamanında iade edilmeyen yayınlar için cezaların izlenmesi ve tahsili, yayın ayırtma işlemlerinde

rinin izlenmesinde, ödünçten dönen ayrık materyallerin kullanıcılara duyurulmasında, ödünç alınmak istenen yayının kütüphanedeki durumunun (rafta mı, ayırılmış mı veya ödünç verilmiş mi?) saptanmasında, kütüphanelerarası ödünç verme (ILL) işlemlerinde, iade tarihi yaklaşan yayınlar için kullanıcılara hatırlatma iletisinin gönderilmesinde, ödünç işlemlerinin kullanıcı veya materyal bazında listelenmesi ve kontrolünde, modül içinde kataloğun taranmasında ve bölüm çalışmalarının yönetime raporlanması gibi işlemlerde BT olanaklarından yararlandıklarını belirtmişlerdir.

Katılımcıların AÜ'den 4'ü (%5,7) ve OGÜ'den 3'ü (%4,4) süreli yayın hizmetleri sürecinde; kullanıcı isteklerinin belirlenmesi, abone olunacak süreli yayınların belirlenmesi, sipariş işlemlerinin yapılması, siparişlerin yenilenmesi, süreli yayınların dolaşıma sunulması, yeni gelen süreli yayın kayıtlarının tutulması, abone olunan süreli yayınların denetlenmesi, gelişinde aksama olan süreli yayınlar için gerekli uyarıların yapılması, süreli yayınlar kataloğunun hazırlanması/kabaca konularına göre sınıflandırılması, cilt bütünlüğünü tamamlamış süreli yayınların belirlenmesi, eksik/fazla nüshaların listelenmesi ve yeni abone olunan süreli yayınların kullanıcılara duyurulması gibi işlemlerde BT'den yararlanmaktadırlar.

Tablo 2'ye göre, ankete katılan OGÜ Kütüphanesi personelinden 5 kişi (%7,2) ve AÜ Kütüphanesi personelinden 1 kişi (%1,4), danışma ve rehberlik hizmetleri sürecinde; çevrim-içi danışma hizmeti, kütüphane hakkındaki genel bilgilerin hazırlanması, Web sayfası ve ağ geçitlerin hazırlanması, yeni donanım kullanımlarının öğretilmesi, çevrim-içi kütüphane eğitimi, yayın taraması, sürekli kullanıcı eğitimi programlarının hazırlanması, belge sağlama, kütüphanelerarası ödünç verme (ILL) hizmeti, mesleki amaçlı iletişimin sağlanması (E-posta, tartışma listeleri ve sosyal ağlar), "Bize danışabilirsiniz (Ask a librarian)" ve "Sıkça Sorulan Sorular (SSS)" hizmetinin verilmesi, kullanıcı istek, beklenti ve memnuniyetlerinin belirlenmesi ve bölüm çalışmaları hakkında yönetime rapor sunulması gibi işlemlerde BT'yi kullandıklarını belirtmişlerdir.

Ankete katılan OGÜ'den 2, AÜ'den 1 kişi, görme engelliler hizmet sürecinde; basılı bir metnin seslendirilmesi, ekranda kullanıcının seçtiği bir bölümün seslendirilmesi, az gören kullanıcılar için ekranın tamamının ya da bir bölümünün büyütülmesi, ekrandaki bir metnin Braille alfabesi temelinde çıktılarının alınması, video gibi görsel-işitsel ortamlardaki konuşmaların kaydedilmesi, konuşan defter uygulaması, gönüllü okuyucular grubuyla yayınların sesli kitap dermesine aktarılması ve birim çalışmalarına dair istatistiklerin yönetime raporlanması gibi işlemlerde BT'yi kullandıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 2 incelendiğinde ankete katılan her iki kütüphaneden de 1'er kişinin fotokopi hizmeti sürecinde; materyal çoğaltma işlemlerine ilişkin istatistiklerin tutulması işlemlerinde BT olanaklarından yararlandığı görülmektedir.

(Tablo 3): Üniversite Kütüphanelerine Göre Çalışan Personelin Bilgi Teknolojisi Hakkındaki Görüşleri (N=70; N=69)

Görüşler F		1		2		3		4		5		6		7	
		%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f
Teknik Bilgi	AÜ	-	-	2	2,9	4	5,7	2	2,9	17	24,3	36	51,4	9	
	ÖGÜ	1	1,4	2	2,9	4	5,8	1	1,4	19	27,5	37	53,6	5	
Beceri	AÜ	-	-	1	1,4	4	5,7	2	2,9	16	22,9	37	52,9	10	
	OGÜ	1	1,4	2	2,9	4	5,8	2	2,9	15	21,7	37	53,6	8	
BT Olanak- ları	AÜ	1	1,4	2	2,9	4	5,7	11	15,7	14	20,0	25	35,7	13	
	OGÜ	1	1,4	1	1,4	7	10,1	11	15,9	14	20,3	24	34,8	11	

1=Çok Yetersiz, 2=Kısmen Yetersiz, 3=Biraz Yetersiz, 4=Fikrim Yok, 5=Biraz Yeterli, 6=Kısmen Yeterli, 7=Çok Yeterli

Tablo 3'e göre; AÜ Kütüphanesi'ndeki katılımcılar, BT kullanımı konusunda teknik bilgi yeterlilik düzeylerini (%12,9), OGÜ kütüphane çalışanlarına oranla (%7,2) çok daha yeterli bulmaktadırlar. Beceri yeterlilik düzeylerine bakıldığında; yine AÜ çalışanlarının (%14,3), BT

kullanımı konusunda, OGÜ personeline oranla (%11,6) kendilerini daha becerili hissettikleri görülmektedir. Ayrıca katılımcılar, AÜ Kütüphanesi'ndeki BT olanakları konusunda (%18,6), OGÜ'ye oranla (%15,9) çok daha olumlu görüş sergilemektedirler.

Anadolu Üniversitesi ve Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Kütüphanelerinin Faktör Analizi Sonuçları

TKM'deki faktörlerin birbirleri ile ilişkilerinin araştırılması için öncelikle, araştırma sürecinde kullanılan TKM'deki her bir faktöre ait faktör yapısının analiz edilmesi gerekmektedir. Bu analizler ile TKM'deki her bir faktör yapısının belirlenmesi için araştırmada kullanılan değişkenlere keşifsel faktör analizi uygulanmıştır.

Faktör analizinde kullanılan sayıların metrik olması gerekmektedir (Albayrak, 2006, s. 115). Bu araştırmada da metrik sayılar kullanılmıştır. Keşifsel faktör analizleri için SPSS 15.0 istatistiksel paket programı kullanılarak temel bileşenler analizi prosedürü uygulanmıştır. Temel bileşen faktörü, birbiriyle ilişkili bir grup değişkeni birbirinden bağımsız değişkenler haline dönüştürmektir (Albayrak, 2006, s. 141). Temel bileşen faktörü modelinin amacı, doğrudan veri setinin boyutlarını azaltmaktır. Bu yöntem, diğer tahmin yöntemlerinde (regresyon gibi) kullanılması amaçlandığı durumlarda kullanılmaktadır (Albayrak, 2006, s. 141). Veri indirgeme prosedüründe faktör sayısı belirlenirken özdeğeri 1 ve daha yüksek olan faktörler dikkate alınmıştır. Araştırmalarda, faktörlere varimax rotasyonu uygulanarak, değişkenlerden 0,50 ve daha yüksek olan faktör yüküne sahip olan değişkenler dikkate alınmaktadır. Ancak araştırmada, faktör yükleri çok yüksek çıktığı için, 0,50 faktör yükü yerine, 0,70 ve daha yüksek olan faktör yüküne sahip olan değişkenler dikkate alınmıştır.

Araştırmada, TKM çerçevesinde katılımcıların bilgi teknolojisi kullanımına yönelik algıladıkları fayda, kullanım kolaylığı, niyet, örgüt kültürü ve gerçekleşen davranış değişkenlerine ilişkin 51 ifadeden yararlanılarak, soruların ölçmeyi hedeflediği ana değişkenlerin kendi aralarında bir sınıflandırmasının yapılması amaçlanmaktadır. Ölçekte altı boyutlu 51 ifade faktör analizine dahil edilmiştir. Bazı ifadelerin temsil ettiği değişken grubundan farklı bir faktöre yüklenmesi nedeniyle, Anadolu Üniversitesi Kütüphanesi'ne yönelik yapılan faktör analizinde 16; Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Kütüphanesi'ne yönelik olarak yapılanda da 6 ifade analizden çıkarılmıştır.

Bilgi Teknolojisi Kullanımında Algılanan Fayda Ölçeğine İlişkin Faktör Analizi

TKM'de birinci faktör olan algılanan fayda ile ilgili ifadelerin değerleri Tablo 4'te gösterilmiştir. Algılanan fayda ile ilgili 13 ifade yer almaktadır. İfadelerin faktör değerleri, 0,204 ile 0,917 arasında değişmektedir. Faktör analizinde, faktör yükleri çok yüksek çıktığı için, 0,70 ve daha yüksek faktör yükleri dikkate alınmıştır.

(Tablo 4): Bilgi Teknolojisi Kullanımında Algılanan Fayda Ölçeğine İlişkin Faktörler

Faktörler	Faktör Yükleri	
	AÜ	OGÜ
BT kullanımı iş'teki verimliliğimi artırdı.	,858	,872
BT kullanımının yararları sakıncalarından daha fazladır.	,818	,604
BT'nin beklentilerimi karşıladığını düşünüyorum.	,861	,745
BT kullanımı performansında iyileşme sağladı.	,910	,911
BT kullanımı etkinliğimi artırdı.	,902	,934
BT kullanarak işlerimi daha çabuk yapabiliyorum.	,885	,926
BT işlerimde daha verimli kararlar almamı sağlıyor.	,917	,922
BT kullanmak maliyetleri azaltıyor.	,810	,710
BT kullanımı işimde faydalı oluyor.	,818	,706
BT kullanımı bilgi edinmedeki performansımı artırıyor.	,482	,704
BT kullanarak bilgiye-tam zamanında- ulaşabiliyorum.	,792	,513
BT kullanımı etkin bir denetim olanağı sağlıyor.	,557	,838
BT işimi daha kullanışlı/pratik hale getiriyor.	,801	,694

Bilgi Teknolojisi Kullanımında Algılanan Kullanım Kolaylığı Ölçeğine İlişkin Faktör Analizi
İkinci faktör olan algılanan kullanım kolaylığı ile ilgili ifadelerin değerleri Tablo 5'te verilmektedir. Algılanan kullanım kolaylığı ile ilgili 7 ifade yer almakta ve bu ifadelerin faktör değerleri, Anadolu Üniversitesi'nde -0,819 ile 0,915 arasında ve Eskişehir Osmangazi Üniversitesi'nde ise -0,847 ile 0,844 arasında değişmektedir. Anadolu Üniversitesi'nde -0,686 faktör yüklü "Kullanışsız olduğuna inanıyorum", 0,615 faktör yüklü "BT kullanımını açık ve anlaşılır buluyorum" ifadeleri ve Eskişehir Osmangazi Üniversitesi'ndeki 0,675 faktör yüklü "BT kullanımını açık ve anlaşılır buluyorum" ifadesi, 0,70'in altında kaldığı için çıkarılmıştır.

(Tablo 5): Bilgi Teknolojisi Kullanımında Algılanan Kullanım Kolaylığı Ölçeğine İlişkin Faktörler

Faktörler	Faktör Yükleri	
	AÜ	OGÜ
BT'yi nasıl kullanılacağını öğrenmede zorlandım.	-,819	-,755
BT kullanımını benim için oldukça kolaydır.	,915	,838
BT'yi kullanarak işlerimi takip etmekte zorlanıyorum.	-,808	-,847
BT işlem sürecini kolaylaştırıyor.	,859	,822
BT kullanımını açık ve anlaşılır buluyorum.	,615	,675
BT'nin kullanışsız olduğuna inanıyorum.	-,686	-,718
BT kullanımını işlerimi kolaylaştırıyor.	,869	,844

Bilgi Teknolojisi Kullanımında Davranışa Dönük Niyet Ölçeğine İlişkin Faktör Analizi
Üçüncü faktör olan davranışa dönük niyet ile ilgili ifadelerin değerleri Tablo 6'da gösterilmiştir. Davranışa dönük niyet ile ilgili 9 ifade yer almakta ve ifadelerin faktör değerleri Anadolu Üniversitesi'nde 0,527 ile 0,968 arasında ve Eskişehir Osmangazi Üniversitesi'nde 0,588 ile 0,974 arasında değişmektedir. Anadolu Üniversitesi'ne ilişkin faktör analizinde, -0,610 faktör yüklü "Mesleğimde BT'yi kullanacağımı pek sanmıyorum", 0,604 faktör yüklü "BT kullanımını meslektaşlarıma ısrarla tavsiye edeceğim" ve 0,527 faktör yüklü "Gelecekte BT kullanımının artacağını düşünüyorum" ifadeleri 0,70'in altında kaldığı için çıkarılmıştır. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi'ne yönelik yapılan faktör analizinde ise; 0,588 faktör yüklü "Gelecekte BT'nin kullanımının artacağını düşünüyorum" ifadesi, 0,70'in altında kaldığı için incelemeye dahil edilmemiştir.

(Tablo 6): Bilgi Teknolojisi Kullanımında Davranışa Dönük Niyet Ölçeğine İlişkin Faktörler

Faktörler	Faktör Yükleri	
	AÜ	OGÜ
BT'yi gelecekte de kullanacağım.	,968	,974
BT'yi yakın bir gelecekte düzenli olarak kullanmayı düşünüyorum.	,929	,953
Mesleğim söz konusu olduğunda gelecekte de BT kullanmaya niyetliyim.	,938	,954
Bundan sonra da mesleğimde BT kullanmaya gayret edeceğim.	,938	,954
Mesleğimde BT kullanacağımı pek sanmıyorum.	-,610	-,706
BT'de meydana gelecek yenilikleri takip etmeye çalışacağım..	,867	,904
BT'de meydana gelecek değişiklikleri mesleğime uygulamaya çalışacağım.	,809	,878
BT kullanmalarını meslektaşlarıma ısrarla tavsiye edeceğim.	,604	,759
Gelecekte BT kullanımının artacağını düşünüyorum.	,527	,588

Bilgi Teknolojisi Kullanımına Dönük Tutum Ölçeğine İlişkin Faktör Analizi

Dördüncü faktör olan kullanıma dönük tutum ile ilgili ifadelerin değerleri Tablo 7’de gösterilmiştir. Burada kullanıma dönük tutuma ilişkin 12 ifade yer almakta ve ifadelerin faktör değerleri; Anadolu Üniversitesi’nde -0,701 ile 0,835 arasında, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi’nde ise -0,830 ile 0,895 arasında değişmektedir. AÜ’ye yönelik olarak yapılan faktör analizinde, -0,682 faktör yüklü “Mesleğimde BT kullanımı gereksiz”, -0,627 faktör yüklü “BTnin kullanımının bezdirici olduğunu düşünüyorum” ifadeleri ve -0,619 faktör yüklü “BT’yi kullanmak beni gerginleştiriyor” ifadesi 0,70’in altında kaldığı için çıkarılmıştır. OGÜ’ye yönelik yapılan faktör analizinde ise; 0,644 faktör yüklü “Bence, mesleğimde BT kullanmak akıllıca bir seçim”, -0,668 faktör yüklü “Mesleğimde BT kullanımı bezdirici”, 0,644 faktör yüklü “Bence, mesleğimde BT kullanmak akıllıca bir seçim”, -0,652 faktör yüklü “BT’yi kullanmak beni gerginleştiriyor” ve 0,682 faktör yüklü “BT’yi kullanmayı seviyorum ifadeleri” 0,70’in altında kaldığı için inceleme kapsamına alınmamıştır.

(Tablo 7): Bilgi Teknolojisi Kullanımına Dönük Tutum Ölçeğine İlişkin Faktörler

Faktörler	Faktör Yükleri	
	AÜ	OGÜ
Mesleğimde BT’yi kullanmak beni mutlu ediyor..	,792	,883
Bence, mesleğimde BT kullanımı gereksizdir.	-,682	-,736
Bence, BT oldukça ilgi çekicidir.	,837	,875
Bence, mesleğimde BT’yi kullanmak akıllıca bir seçimdir.	,555	,644
BT kullanımının bezdirici olduğunu düşünüyorum.	-,627	-,668
Mesleğimde BT’yi kullanmam oldukça faydalı olacaktır.	,824	,895
BT’yi alınmayacak kadar pahalı buluyorum.	-,422	-,440
BT kullanımı bence kötü bir fikirdir.	-,701	-,737
BT’yi kullanmak bence memnuniyet verici.	835	,894
BT’yi kullanmayı sıkıcı buluyorum.	-,772	-,830
BT’yi kullanmak beni gerginleştiriyor.	-,619	-,652
BT’yi kullanmayı seviyorum.	,741	,682

Bilgi Teknolojisi Kullanımına Dönük Örgüt Kültürü Ölçeğine İlişkin Faktör Analizi

Beşinci faktör olan örgüt kültürü ile ilgili ifadelerin değerleri Tablo 8’de verilmiştir. Tabloda örgüt kültürü ile ilgili 5 ifade yer almakta ve AÜ’ye yönelik ifadelerin faktör değerleri 0,840 ile 0,946 arasında, OGÜ’ye yönelik olanlar ise; 0,144 ile 0,935 arasında değişmektedir. Bu analizde (her iki kütüphanede de) tüm ifadeler 0,70’den büyüktür ve örgüt kültürünü oluşturmaktadır.

(Tablo 8): Bilgi Teknolojisi Kullanımına Dönük Örgüt Kültürü Ölçeğine İlişkin Faktörler

Faktörler	Faktör Yükleri	
	AÜ	OGÜ
Örgüt kültürünüzde -çoğu zaman- çalışanlar birbirini destekler.	,881	,891
Örgüt kültürünüzde -çoğu zaman- çalışanlar birbirleriyle işbirliği içindedir.	,871	,894
Örgüt kültürünüzde -çoğu zaman- çalışanlar birbirleriyle bilgiyi özgürce paylaşır.	,946	,935
Örgüt kültürünüzde personel, bilgiyi ekip olarak paylaşır.	,868	,863
Örgüt kültürünüzde bireysel hedefler yerine, ekip hedefleri ön plandadır.	,840	,144

Bilgi Teknolojisinin Gerçekleşen Kullanıma İlişkin Faktör Analizi

Altıncı faktör olan gerçekleşen kullanım ile ilgili ifadelerin değerleri Tablo 9’da gösterilmiştir. Gerçekleşen kullanım ile ilgili 4 ifade yer almakta; AÜ’ye dönük ifadelerin faktör değerleri 0,395 ile 0,876 arasında ve OGU’ye dönük faktör değerleri ise, 0,676 ile 0,917 arasında değişmektedir. AÜ’ye yönelik yapılan faktör analizinde, 0,464 faktör yüklü “BT’yi çok sık kullanırım”, 0,395 faktör yüklü “BT’yi seyrek kullanırım”, 0,658 faktör yüklü “BT’yi kullanmaya başladığımda kendimden geçerim” ifadeleri ve OGU’ye yönelik yapılan analizde ise, 0,676 faktör yüklü “BT ürünlerini seyrek kullanırım” ifadesi 0,70’in altında kaldığı için çıkarılmıştır.

(**Tablo 9**): Bilgi Teknolojisinin Gerçekleşen Kullanımına İlişkin Faktörler

Faktörler	Faktör Yükleri	
	AÜ	OGÜ
BT kullanımına çok zaman ayırıyorum.	,876	,917
BT’yi çok sık kullanırım.	,464	,878
BT’yi seyrek kullanırım.	,395	,676
BT’yi kullanmaya başladığımda kendimden geçerim.	,658	-.844

Anadolu Üniversitesi ve Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Kütüphanelerinin Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken “Fayda”

Anadolu Üniversitesi ve Eskişehir Osmangazi Üniversitesi kütüphanelerinde BT kullanımına yönelik cinsiyet ve eğitim durumunun, BT kullanımına dönük algılanan fayda üzerindeki etkisini ortaya koymak amacıyla regresyon analizinden elde edilen sonuçlar Tablo 10’da gösterilmiştir.

(**Tablo 10**): Kütüphanelerde Cinsiyet, Yaş ve Eğitim Durumlarının Algılanan Fayda Üzerine Etkisi

AÜ	β (st. hata)	St. β	t	Sonuç
Değişmez Değer	33,313 (2,195)		14,263	
Cinsiyet	0,967 (1,014)	0,115	0,954	H1 Ret
Yaş	-0,220(0,225)	-0,138	0,979	H Ret
Eğitim Durumu	1,474 (0,736)	0,241	2,003	H3 Ret
Model F				2,308
R ²				0,066
OGÜ	β (st.hata)	St. β	t	Sonuç
Değişmez Değer	41,707 (3,23)		10,909	
Cinsiyet	1,054 (1,936)	0,176	0,545	H1 Ret
Yaş	-0,332(0,515)	-0,80	0,644	H Ret
Eğitim Durumu	-0,220(0,225)	-0,138	-0,979	H3 Ret
Model F				0163
R ²				0,005

Tablo 10'a göre; BT kullanımına yönelik algılanan faydanın oluşmasında cinsiyet, yaş ve eğitim faktörleriyle birlikte, algılanan fayda üzerindeki etkilerinin araştırıldığı istatistiksel olarak anlamlı (AÜ-F= 2,308, $p<0.000$ / OGÜ- F= 0,163, $p<0.000$), ve modelin açıklama gücü önemli (AÜ-R²= 0,066 / OGÜ- R²= 0,005) olarak ortaya çıkmamıştır. Yapılan regresyon analizi sonucunda BT kullanımına yönelik cinsiyet (AÜ-β: 0,115, $p<0.001$ / OGÜ- β: 0,176, $p<0.001$), yaş (AÜ-β: -0,138, $p<0.001$ / OGÜ- β:-0,80, $p<0.001$) ve eğitim durumunun (AÜ-β: 0,241, $p<0.001$ / OGÜ- β: -0,138, $p<0.001$) -BT kullanımına yönelik algılanan fayda üzerinde- istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi bulunmamaktadır. Bu sonuçla, BT kullanımına yönelik algılanan faydanın oluşmasında cinsiyet, yaş ve eğitim durumunun önemli faktörleri olduğunu savunan H1a, H2a ve H3a hipotezleri desteklenmemektedir. Ancak literatürde yer alan araştırmalarda, BT'nin kullanımına yönelik algılanan faydanın; yaş, cinsiyet ve eğitim durumu faktörleri tarafından etkilendiği ortaya konulmuştur. Yapılan bir araştırmada yaş grubu 22-40 arası olan çalışanların BT'yi kullanmaya istekli olduğu, 40 ve üzeri yaş grubunda olan çalışanların ise, BT'yi kullanma konusunda kararsız ya da isteksiz olduğu bulunmuştur (Venkatesh ve Davis, 2000). Cinsiyet değişkeniyle ilgili yapılan araştırmalarda ise, BT kullanımına yönelik algılanan faydanın, erkeklerde kadın çalışanlara göre daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır. Eğitim durumuyla ilgili yapılan araştırmalarda ise, üniversite mezunu çalışanların BT hakkında daha fazla bilgi sahibi oldukları ve bu yüzden de BT'yi kullanma niyetlerinin yüksek olduğu bulunmuştur (Gefen ve Straub, 1997; Gopal, Mirande, Robichaux ve Bostrom, 1997; Venkatesh ve Morris, 2000).

Bağımlı Değişken “Algılanan Kullanım Kolaylığı”

Anadolu Üniversitesi ve Eskişehir Osmangazi Üniversitesi kütüphanelerinde BT kullanımına yönelik cinsiyet ve yaş faktörlerinin, BT kullanımına yönelik algılanan kullanım kolaylığı üzerindeki etkisini ortaya koymak amacıyla regresyon analizinden elde edilen bulgular Tablo 11'de gösterilmiştir.

(Tablo 11): Kütüphanelerde Cinsiyet, Yaş ve Eğitim Durumlarının Algılanan Kullanım Kolaylığı Üzerine Etkisi

AÜ	β (st. hata)	St. β	t	Sonuç
Değişmez Değer	4,626 (1,176)		3,932	
Cinsiyet	0,388 (0,314)	0,158	1236	H2 Reddedildi
Yaş	0,478 (0,557)	0,110	0,857	H4 Reddedildi
Eğitim Durumu	0,332(0,515)	0,80	0,644	H Reddedildi
Model F				0,873
R ²				0,422
OGÜ	β (st. hata)	St. β	t	Sonuç
Değişmez Değer	2,080 (3,079)		0,675	
Cinsiyet	0,633 (1,379)	0,146	0,453	H2 Reddedildi
Yaş	0,659 (0,650)	0,126	1,013	H4 Reddedildi
Eğitim Durumu	0,025 (0,421)	0,008	0,060	H Reddedildi
Model F				0,705
R ²				0,032

Cinsiyet ve yaş öğelerinin BT kullanımına yönelik algılanan kullanım kolaylığının oluşmasındaki etkileri araştırıldığında, istatistiksel olarak anlamlı (AÜ-F= 0,873, $p<0.000$ / OGÜ-F= 0,705, $p<0.000$) ve modelin açıklama gücü önemli (AÜ-R²= 0,422 / OGÜ- R²= 0,032) olarak ortaya çıkmıştır. Yapılan regresyon analizi sonucunda, BT kullanımına yönelik cinsiyet (AÜ-β: 0,158, $p<0.001$ / OGÜ- β: 0,146, $p<0.001$), yaş (AÜ-β: 0,110, $p<0.001$ / OGÜ- β: 0,126, $p<0.001$) ve eğitim durumu (AÜ-β: 0,80, $p<0.001$ / OGÜ- β: 0,08, $p<0.001$) bulunmuştur. Buradan hareketle, cinsiyet, yaş ve eğitim durumunun BT kullanımına yönelik algılanan kullanım kolaylığı üzerinde istatistiksel açıdan bir etkisinin olmadığı söylenebilir.

Bu sonuçla, BT kullanımına yönelik algılanan kullanım kolaylığının oluşmasında, cinsiyet, yaş ve eğitim durumunun önemli faktörler olduğunu savunan *H1b*, *H2b* ve *H3b* hipotezleri desteklenmemiştir. Ancak Gefen ve Straub tarafından yapılan bir çalışmada (1997), cinsiyetin algılanan kullanım kolaylığını etkilediği bulunmuş ve kadınların erkeklere oranla, algılanan kullanım kolaylığında daha iyi oldukları görülmüştür. Yapılan diğer araştırmalarda da yaşın kullanım kolaylığında etkili olduğu ve yaşları daha genç olan bireylerin teknolojiye daha çabuk uyum sağlayıp onu daha kolay kullandıkları sonucuna varılmıştır (Agarwal ve Prasad, 1999; Burton-Jones ve Hubona, 2005). Anılan çalışmalarda elde edilen sonuçların bu araştırma bulgularıyla çeliştiği görülmektedir. Bunun nedeni olarak; “BT kullanımı konusunda -her iki üniversite kütüphane personelinin de- teknik bilgi ve becerilerinin yüksek çıkmış olması” söylenebilir (bkz. Tablo 3).

Bağımlı Değişken “Kullanıma Yönelik Tutum”

Her iki üniversite kütüphanesinde de algılanan fayda, örgüt kültürü ve kullanım kolaylığının BT kullanımına yönelik tutum üzerindeki etkisini ortaya koymak amacıyla regresyon analizinden elde edilen bulgular Tablo 12’de gösterilmiştir.

(Tablo 12): Kütüphanelerde Algılanan Fayda, Algılanan Kullanım Kolaylığı ve Örgüt Kültürü Öğelerinin Kullanıma Dönük Tutum Üzerine Etkisi

AÜ	β (st. hata)	St. β	t	Sonuç
Değişmez Değer	-5,776 (1,643)		-3,516	
Fayda	0,383 (0,052)	0,623	7,328	Kabul
Kullanım Kolaylığı	0,689 (0,086)	0,556	7,980	Kabul
Kültür	0 (0,061)	-0,001	-0,007	Ret
Model F				48,480
R ²				0,688
OGÜ	β (st. hata)	St. β	t	Sonuç
Değişmez Değer	-9,347 (2,454)		-3,808	
Fayda	0,528 (0,082)	0,482	6,442	Kabul
Kullanım Kolaylığı	0,466 (0,079)	0,598	5,889	Kabul
Kültür	0,046 (0,143)	0,143	0,033	Ret
Model F				39,083
R ²				0,643

Tablo 12’de görüldüğü gibi, algılanan fayda ve kullanım kolaylığı öğelerinin, kullanıma yönelik tutum üzerindeki etkilerinin istatistiksel olarak anlamlı (AÜ-F= 48,480, p<0.000 / OGÜ- F= 39,083, p<0.000) ve modelin açıklama gücü önemli (AÜ-R²= 0,688 / OGÜ- R²= 0,643) olarak ortaya çıkmıştır. Yapılan regresyon analizi sonucunda BT kullanımına yönelik hem algılanan fayda (AÜ- β : 0,623, p<0.001 / OGÜ- β : 0,492, p<0.001) hem de kullanım kolaylığının (AÜ- β : 0,556, p<0.001 / OGÜ- β : 0,466, p<0.001), BT kullanımına yönelik tutum üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi bulunmaktadır. Buna karşın örgüt kültürünün, kullanıma yönelik tutum üzerinde (AÜ- β : -0,001 p<0.001 / OGÜ- β : 0,033 p<0.001) istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi bulunmadığı görülmüştür.

Bu sonuçla, BT kullanımına yönelik davranışın oluşmasında algılanan fayda ve kullanım kolaylığının, davranışa yönelik tutumun önemli faktörleri olduğunu savunan *H4a* ve *H5* hipotezleri desteklenmektedir. Ancak *H6a* hipotezinin desteklenmediği görülmektedir. Bulgular daha önceki araştırmalarla örtüşmektedir. Sözü edilen araştırmalar kullanıcının, sistemi kolay ve faydalı olarak algılaması durumunda, işinde sistemi daha fazla kullanma tutumuna yöneldiğini ifade etmektedir (Chau, 1996; Darsono, 2005; Hu, Chau, Sheng ve Tam, 1999).

Bağımlı Değişken “Davranışa Yönelik Niyet”

Tablo 13’de Anadolu Üniversitesi ve Eskişehir Osmangazi Üniversitesi kütüphanelerinde BT kullanımına yönelik algılanan fayda ve örgüt kültürünün davranışa dönük niyet üzerindeki etkisini gösteren regresyon analizi sonuçları görülmektedir.

(Tablo 13) Kütüphanelerde Algılanan Fayda, Örgüt Kültürü ve Kullanıma Dönük Tutumun Davranışa Yönelik Niyet Üzerine Etkisi

AÜ	β (st. hata)	St. β	t	Sonuç
Değişmez Değer	-2,217(2457)		-0,902	
Fayda	0,355 (0,101)	0,307	3,354	Reddedildi
Kültür	0,319 (0,096)	0,239	3,326	Reddedildi
Kullanıma yönelik tutum	0,976 (0,139)	0,519	7,009	Kabul
Model F				77,253
R ²				0,778
OGÜ	β (st. hata)	St. β	t	Sonuç
Değişmez Değer	1,814(2,509)		0,723	
Fayda	0,176 (0,096)	0,162	1,839	Reddedildi
Kültür	0,588 (0,141)	0,304	4,174	Kabul edildi
Kullanıma yönelik tutum	0,846 (0,098)	0,607	8,645	Kabul edildi
Model F				93,897
R ²				0,813

Tablo 13’e göre; algılanan fayda, tutum ve örgüt kültürünün davranışa dönük niyet üzerindeki etkisinin araştırıldığı model istatistiksel olarak anlamlıdır (AÜ-F =77,253; p< 0.001 / OGÜ- F =93,897; p< 0.001) ve modelin açıklama gücü önemli (AÜ-R²= 0,778 / OGÜ-R²= 0,813) olarak ortaya çıkmıştır. Regresyon analizi sonuçları, AÜ Kütüphanesi’nde BT kullanımına yönelik algılanan faydanın (β : 0,307, p<0.001) ve örgüt kültürünün (β : 0,239, p<0.001) davranışa dönük niyet üzerinde önemli bir etkisi olmadığı, ancak kullanıma yönelik tutumun (β : 0,519, p<0.001) davranışa dönük niyet üzerinde pozitif ve önemli bir etkisinin olduğunu göstermektedir. Bu sonuçla; H7 hipotezi desteklenmesine karşın H4b ve H6b hipotezleri desteklenmemektedir. OGÜ Kütüphanesi’nde ise; BT kullanımına yönelik algılanan faydanın (β : 0,176, p<0.001) davranışa dönük niyet üzerinde önemli bir etkisi olmadığı, ancak kullanıma yönelik tutumun (β : 0,846, p<0.001) ve örgüt kültürünün (β : 0,588, p<0.001) davranışa dönük niyet üzerinde pozitif ve önemli bir etkisinin olduğunu göstermektedir. Bu sonuçla, H4b hipotezinin desteklenmediği ancak H7 ve H6b hipotezinin desteklendiği görülmektedir. Davis’e (1989) göre; teknolojinin sağladığı faydalar çok ve kullanıcının teknoloji kullanımına yönelik tutumu pozitif olursa, teknoloji kullanımına karar verilmedeki en son aşama davranışa dönük niyettir. Örgüt kültürü faktörü, TKM’yle ilgili yapılan çalışmalarda daha önce hiç ölçülmemiştir. Ancak, örgüt kültürünün, sistem geliştirme ve teknoloji uygulamasında önemli bir faktör olduğu bilinmektedir. Wilkins’e (1999, s. 42) göre, bilgi teknolojilerinin kurulması ve geliştirilmesi için işletme örgüt kültürünün mutlaka göz önünde tutulması gerekir. Örgüt kültürünün çalışanlar üzerinde büyük bir etkisi olduğu yapılan çalışmalarla kanıtlanmıştır (Markus, 2001, s. 245). İşletmeler en gelişmiş bilgi teknolojilerini uygulamak isteseler de bazen başarılı olamazlar. Bunun en önemli faktörü örgüt kültürüdür. Örgütlerin kendi kültürlerine uymayan bir sistemi uygulamaya çalışmaları başarısızlığa neden olmaktadır. Ayrıca, örgüt kültürü ve performans arasında da önemli bir bağ vardır (Worthley, 1999, s. 21). Örgüt kültürü, çalışanların davranışlarını olumlu bir biçimde etkileyerek performanslarının artmasına neden olur. Bir iş-

letmede tüm çalışanlar tarafından paylaşılan inanç, anlayış ve kurallar bütünü örgüt kültürünü oluşturmaktadır. Bir işletmenin kültürü, işletme içerisinde konuşulan ve konuşulmayan kuralları, değerleri ve düşünce biçimlerini kapsar. Bu öğeler ise; o kurumda nasıl davranılması gerektiğini bir başka deyişle, iş arkadaşlarına, çalışanlara, yöneticilere ve müşterilere gösterilmesi gereken davranış biçimlerini belirler.

Bağımlı Değişken “Gerçekleşen Kullanım”

Tablo 14’de Anadolu Üniversitesi ve Eskişehir Osmangazi Üniversitesi kütüphanelerinde BT kullanımına ilişkin davranışa dönük niyetin gerçekleşen kullanım üzerindeki etkisini gösteren regresyon analizi sonuçları görülmektedir.

(Tablo 14): Kütüphanelerde Davranışa Dönük Niyet Tutumunun Gerçekleşen Kullanım Üzerine Etkisi

AÜ	β (st. hata)	St. β	t	Sonuç
Değişmez Değer	3,528 (0,425)		9,303	
Davranışa dönük niyet	0,032 (0,014)	0,266	2,273	Reddedildi
Model F				5,167
R ²				0,071
OGÜ	β (st. hata)	St. β	t	Sonuç
Değişmez Değer	2,218 (1,643)		1,351	
Davranışa dönük niyet	0,02 (0,052)	0,060	0,491	Reddedildi
Model F				0,241
R ²				0,004

Tablo 14’e göre; AÜ kütüphanesinde BT kullanımı davranışına yönelik niyetin, BT’nin gerçekleşen kullanımı üzerindeki etkisinin varlığını araştıran modelin istatistiksel olarak anlamlı ($F=5,167$; $p<0,001$) ve modelin açıklama gücü önemli ($R^2=0,071$) olarak ortaya çıkmıştır. Regresyon analizi sonuçları, BT kullanımı davranışına yönelik niyetin ($\beta: 3,528$, $p<0,001$), BT’nin gerçekleşen kullanımı üzerinde olumlu bir yönde etkili olmadığını göstermektedir. OGÜ kütüphanesinde ise; BT kullanımına yönelik niyetin, BT’nin gerçekleşen kullanımı üzerindeki etkisinin varlığının araştırılan modelin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ($F=0,241$; $p<0,001$) ve modelin açıklama gücü ($R^2=0,004$) olarak ortaya çıkmıştır. Regresyon analizi sonuçları BT kullanımına yönelik niyetin ($\beta: 0,02$, $p<0,001$), BT’nin gerçekleşen kullanımı üzerinde olumlu bir yönde etkili olmadığını göstermektedir. Her iki üniversite kütüphanesinden elde edilen sonuçlara göre H_8 hipotezinin desteklenmediği görülmektedir. Yapılan araştırmalarda gerçekleşen davranış, kullanıcının bilgi teknolojisini kullanıp-kullanmayacağı ile ilgili oluşturmuş olduğu tutumun davranışa dönüştürülmesi olarak tanımlanmıştır. Eğer kullanıcıda bilgi teknolojisi ile ilgili olumlu bir tutum oluşmuş ise; bu durum niyeti etkileyecektir. Niyet ile tutum arasında pozitif bir ilişki vardır. Kullanıcının bilgi teknolojisine yönelik oluşturmuş olduğu olumlu niyet, kullanıcıyı bilgi teknolojisini kullanmaya doğru harekete geçirecektir. Aksi takdirde kullanıcı bilgi teknolojisini kullanmayacaktır. Araştırma sonucunda elde edilen sonuç pozitif olduğu için, katılımcıların görevlerini yerine getirirken BT’yi kullanacakları ortaya çıkmıştır.

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada; cinsiyet, eğitim durumu, yaş ve örgüt kültürü gibi kişisel ve örgütsel değişkenler eklenerek TKM kuramsal bir çerçeve olarak ele alınmakta ve oluşturulan bir model ile bilgi teknolojisi olanaklarının kütüphane çalışanları tarafından benimsenmesini etkileyen faktörlerin ortaya çıkartılması amaçlanmaktadır.

Son yıllarda bilgi teknolojisi büyük bir gelişme içerisinde. Bu çalışma, bilgi teknolojisinde meydana gelen temel gelişmeler çerçevesinde, BT'nin Eskişehir'de bulunan üniversite kütüphanelerinde hangi düzeyde uygulandığını ve teknolojiyi hangi ölçüde takip edip, kullandıklarını ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Çalışmada kütüphane çalışanlarının BT kullanma eğilimlerinin nedenleri, Teknoloji Kabul Modeli'nden (TKM) yararlanılarak ortaya konulmaya çalışılmıştır. TKM, iş sektöründe bilgi teknolojisinin oluşturulmasını kolaylaştıran ve teknoloji kullanımına sevk eden faktörleri inceleyen ve en çok kullanılan model konumundadır. Bu modelde bilgi sistemlerinin kullanımı, temelde kişisel tutumlar ve algılar aracılığıyla açıklanmaya çalışılmaktadır. Modelin kurucusu Davis'e göre (1989, ss. 110-111); bilgi sistemlerinin kullanımı ve kabulünde iki değişken önemlidir. Bunlar; algılanan kullanım kolaylığı ve algılanan faydadır.

Bu çalışmada, söz konusu modele "örgüt kültürü" değişkeni de eklenerek alandaki literatüre katkı sağlanmaya çalışılmıştır. Örgüt kültürünün modele yerleştirilmesinin iki önemli nedeni bulunmaktadır. Bunlardan ilki; yapılan araştırmaların, çalışanlar arasında birliktelik ve örgüte bağlılık yaratan örgüt kültürünün, çalışma performansı üzerinde olumlu etkileri bulunduğunu göstermesidir (Erdem ve İşbaşı, 2001, s. 35). İkincisi ise, örgüt kültürünün BT kullanımını ile ilgili karar ve uygulamaları etkileyebilecek nitelikte sosyal bir değişken olmasıdır. Bu yönüyle çalışma, BT'nin sadece teknik bir sistem değil, aynı zamanda grup çalışmasını gerektiren sosyal bir sistem olduğuna işaret etmektedir. Çünkü örgüt kültürü ile BT kullanımını ve uygulaması arasında yakın bir ilişki olduğu düşünülmektedir.

Bu araştırmada TKM'yle BT kullanımına yönelik eğilimler ortaya konulmuştur. Araştırmada elde edilen bulgular özetle aşağıda açıklanmaktadır.

Çalışmada Anadolu Üniversitesi ve Eskişehir Osmangazi Üniversitesi kütüphanelerinin betimsel analizi sonuçlarına bakıldığı zaman; her iki kütüphanede de büyük oranda işçi personelin çalıştığı, en fazla çalışan sayısının dokümantasyon ve süreli yayınlar bölümlerinde olduğu, Anadolu Üniversitesi'nde Eskişehir Osmangazi Üniversitesi'ne oranla bayan çalışanların ve uzman kadrosunda çalışan personelin daha fazla olduğu, her iki kütüphanede de üniversite mezunlarının çalıştığı, personelin BT'yi yakın bir gelecekte düzenli olarak kullanmayı düşündükleri, BT kullanımını konusunda teknik bilgilerinin, becerilerinin yeterli olduğu, bölümlerinde kullandıkları BT olanaklarının yeterli olduğu ve çalışanların en çok raf hizmetlerinde görevlendirildikleri görülmektedir.

Ancak analiz sonucu, her iki kütüphanede de, BT kullanımına yönelik algılanan faydanın oluşmasında yaş, cinsiyet ve eğitim faktörleriyle birlikte algılanan fayda üzerindeki etkilerinin sorgulanmasında istatistiksel olarak anlamlı ve modelin açıklama gücü önemli olarak ortaya çıkmamıştır. Yapılan regresyon analizi sonucunda elde edilen ilginç bulgulardan birisi de; BT kullanımına yönelik "cinsiyet" ve "eğitim" durumu değişkenlerinin, BT kullanımına yönelik algılanan fayda üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin bulunmadığıdır. Bu sonuca göre, "H1a: Cinsiyet, algılanan faydayı etkileyen önemli bir faktördür", "H2a: Eğitim, algılanan faydayı etkileyen önemli bir faktördür" ve "H3a: Yaş, algılanan faydayı etkileyen önemli bir faktördür" hipotezleri reddedilmiştir. Önceki çalışmalarda, teknoloji kullanma konusunda algılanan faydanın erkek personelde kadın personele oranla daha fazla olduğu ve üniversite mezunu çalışanların BT hakkında daha fazla bilgiye sahip olmaları nedeniyle BT'yi kullanma niyetlerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Kütüphanelerde BT kullanımında "cinsiyet", "yaş" ve "eğitim durumu" faktörlerinin, BT kullanımına yönelik "algılanan kullanım kolaylığı" üzerindeki etkisi araştırıldığında, istatistiksel olarak anlamlı ve modelin açıklama gücü önemli olarak ortaya çıkmasına rağmen, yapılan regresyon analizi sonucunda BT kullanımına yönelik tutum üzerinde istatistiksel olarak bir etkisinin olmadığı ortaya çıkmıştır. Bu sonuçla, BT kullanımına yönelik algılanan kullanım kolaylığının oluşmasında, cinsiyet ve yaş durumunun önemli faktörler olduğunu savunan "H1b: Cinsiyet, algılanan kullanım kolaylığını etkileyen önemli bir faktördür", "H2b: Eğitim, algılanan kullanım kolaylığını etkileyen önemli bir faktördür" ve "H3b: Yaş, algılanan kullanım kolaylığını etkileyen önemli bir faktördür" hipotezleri desteklenmemiştir. Bu bulgular daha önce yapılan araştırma sonuçlarıyla çelişmektedir. Bu durum, ankete katılan kütüphane çalışanlarının BT kullanımına dönük teknik bilgi ve becerilerinin yüksek olmasıyla açıklanabilir.

Araştırmada, BT kullanımına yönelik algılanan fayda, örgüt kültürü ve kullanım kolaylığının, BT kullanımına yönelik tutumlar üzerindeki etkisi istatistiksel olarak anlamlı ve modelin açıklama gücü önemli olarak ortaya çıkmıştır. Yapılan regresyon analizi sonucunda, BT kullanımına yönelik algılanan fayda ve kullanım kolaylığı ve örgüt kültürünün, BT kullanımına yönelik tutum üzerinde anlamlı bir etkisinin bulunmadığı belirlenmiştir.

Araştırmanın bir başka bulgusu da, BT kullanımına yönelik tutum oluşmasında algılanan fayda ve kullanım kolaylığının, davranışa yönelik tutumun önemli faktörleri olduğunu savunan “H4a: Algılanan fayda, kullanıma yönelik tutumu etkileyen önemli bir faktördür” ve “H5: Algılanan kullanım kolaylığı, kullanıma yönelik tutumu etkileyen önemli bir faktördür” hipotezlerinin kabul edilmesine karşın “H6a: Örgüt kültürü, kullanıma yönelik tutumu etkileyen önemli bir faktördür” hipotezi reddedilmiştir. Bulgular daha önceki araştırmalarla örtüşmektedir.

Araştırmada ayrıca, Anadolu Üniversitesi ve Eskişehir Osmangazi Üniversite kütüphanelerinde, BT kullanımına yönelik, “algılanan fayda” ve “örgüt kültürü”nün davranışa dönük niyet üzerindeki etkisinin araştırıldığı model istatistiksel olarak anlamlı ve modelin açıklama gücü ise, önemli olarak ortaya çıkmıştır. AÜ sonuçlarına göre; BT kullanımına yönelik “algılanan fayda”nın ve “örgüt kültürü”nün “davranışa dönük niyet” üzerinde önemli bir etkisinin olmadığı, ancak kullanıma yönelik tutumun davranışa dönük niyet üzerinde pozitif ve önemli bir etkisinin olduğunu göstermektedir. OGÜ sonuçları ise; BT kullanımına yönelik “algılanan fayda”nın “davranışa dönük niyet” üzerinde önemli bir etkisi olmadığı, ancak “kullanıma yönelik tutum”un ve “örgüt kültürü”nün “davranışa dönük niyet” üzerinde pozitif ve önemli bir etkisinin olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlara göre; AÜ Kütüphanesi’nde “H4b: Algılanan fayda, davranışa dönük niyeti etkileyen önemli bir faktördür” ve “H6b: Örgüt kültürü, davranışa dönük niyeti etkileyen önemli bir faktördür” hipotezleri reddedilmiş, buna karşın “H7: Kullanıma yönelik tutum, davranışa dönük niyeti etkileyen önemli bir faktördür” hipotezi kabul edilmiştir. OGÜ Kütüphanesi’nde ise; “H4b: Algılanan fayda, davranışa dönük niyeti etkileyen önemli bir faktördür” hipotezi -AÜ’deki gibi- reddedilmesine karşın, “H6b: Örgüt kültürü, davranışa dönük niyeti etkileyen önemli bir faktördür” ve “H7: Kullanıma yönelik tutum, davranışa dönük niyeti etkileyen önemli bir faktördür” hipotezleri kabul edilmiştir. Davis’e göre (1989, s. 320), teknolojinin sağladığı fayda yüksek ve kullanıcının teknoloji kullanımına yönelik tutumu pozitif olursa, teknoloji kullanımına karar verilmedeki en son aşama olan “davranışa dönük niyet” süreci başlar. Örgüt kültürü faktörünün, TKM’yle ilgili yapılan çalışmalarda -daha önce- hiç ölçülmediği belirlenmiştir. Ancak, örgüt kültürünün, sistem geliştirme ve teknoloji uygulamasında önemli bir faktör olduğu bilinmektedir. Wilkins’a göre (1999, ss. 42-43), BT kurulması ve geliştirilmesi için işletmenin örgüt kültürünün mutlaka göz önünde tutulması gerekir. Örgüt kültürü, çalışanların davranışlarını olumlu bir biçimde etkileyerek, performanslarının artmasına neden olur. Bu önemli faktörün çalışanlar üzerindeki olumlu etkisi yapılan çalışmalarla da kanıtlanmıştır (Markus, Axline, Petrie ve Tanis, 2001, ss. 245-246).

Araştırmanın son bulgusu da, AÜ ve OGÜ kütüphanelerinde “davranışa dönük niyet”in “gerçekleşen kullanım” üzerine etkisi konusundadır. Araştırma bulguları, her iki kütüphanede de, “davranışa dönük niyet” tutumunun “gerçekleşen kullanım” üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin bulunmadığı yönündedir. Buradan hareketle, “H8: Davranışa dönük niyet, gerçek kullanımı etkileyen önemli bir faktördür” hipotezi reddedilmiştir. Literatürde konuya ilişkin yapılan araştırmalarda, “eğer kullanıcıda BT ile ilgili olumlu bir tutum oluşmuş ise, bu durum niyeti etkileyecektir. Niyet ile tutum arasında pozitif bir ilişki vardır. Kullanıcının BT’ye yönelik oluşturmuş olduğu olumlu niyet, onu BT kullanmaya yöneltecek, aksi takdirde kullanıcı BT kullanmayacaktır” sonucuna ulaşıldığı görülmektedir.

Bu bulgular, kütüphane yönetimleri açısından da önemli ipuçları oluşturmaktadır. Her şeyden önce, sadece kullanım kolaylığı ya da kullanıcı dostu bir sistem, elektronik kütüphanelerin kullanımı ve benimsenmesi için yeterli olmamaktadır. Kullanım oranlarının artması, kullanıcılarına değer sağlayan bir içerik sunmaktan geçmektedir. Bu nedenle de kütüphane sistemlerinin kurulumunda sistem özellikleri kadar sistemi kullanacak kişilerin gereksinim duydukları içeriğe de önem verilmesi, bir başka deyişle kullanıcı odaklı bir yaklaşım izlenmesi daha olumlu sonuçlar verecektir (Kurulgan ve Özata, 2010, s. 258).

Kaynakça

- Agarwal, R. ve Prasad, J. (1999). Are individual differences germane to the acceptance of new information technologies? *Decision Sciences*, 30(2): 361-391.
- Al-Jaafreh, A.B. ve Al-Abdallat, A.Z. (2012). The effect of national culture on the information quality in Jordan; Conceptual framework. *International Journal of Economics and Research*, 3(5): 22-40. 4 Aralık 2012 tarihinde <http://www.doaj.org/doi/func=abstract&id=1182613> adresinden erişildi.
- Albayrak, A.S. (2006). *Uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*. Ankara: Asil.
- Bagchi, K., Cervený, R., Hart, P. ve Peterson, M. (2003). The influence of national culture in information technology product adoption. *Proceedings of the Ninth Americas Conference on Information Systems* içinde (ss. 957-965). Tampa, Florida.
- Burton-Jones, A. ve Hubona, G.S. (2005). Individual differences and usage behavior: Revisiting a technology acceptance model assumption. *Database for Advances in Information Systems*, 36(2): 58-77.
- Chanasuc, S. ve Praneetpolgrang, P. (2008). An empirical study on the effect of organizational culture on the acceptance of elearning in Thai Higher Education. *Special Issue of the International Journal of the Computer, the Internet and Management*, 16(SP3): 22.1-22.6.
- Chanasuc, S., Praneetpolgrang, P., Suvachittanont, W., Jirapongsuwan, P. ve Boonchai-Apisit, P. (2012). The acceptance model for adoption of information and communication technology in Thai public organizations. *International Journal of Computer Science Issues*, 9(4): 100-107.
- Chau, P.Y.K. (1996). An empirical assessment of a modified technology acceptance model. *Journal of Management Information Systems*, 13(2): 185-204.
- Chen, C., Czerwinski, M. ve Macredie, R. (2000). Individual differences in virtual environments: Introduction and overview. *Journal of the American Society for Information Science*, 51(6): 499-507.
- Cho, A. (2009). Attributes of librarian 3.0. 3 Aralık 2012 tarihinde <http://buildingthree.blogspot.com/2009/07/attributes-of-librarian-30.html> adresinden erişildi.
- Çakın, İ. (2000). Üniversitelerimizin bilgi erişim sorunları ile Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi. *Bilgi Dünyası*, 1(1): 26-41.
- Darsono, L. I. (2005). Examining information technology acceptance by individual professionals. *Gadjah Mada International Journal of Business*, 7(2): 155-178.
- Dasguta, S. ve Gupta, B. (2010). Organizational culture and technology use in a developing country: An empirical study. *Proceedings of Sustainable IT Collaboration Around the Globe. 16th Americas Conference on Information Systems*, Lima, Peru: AMCIS. 4 Aralık 2012 tarihinde http://www.researchgate.net/publication/220889567_Organizational_Culture_and_Technology_Use_in_a_Developing_Country_An_Empirical_Study adresinden erişildi.
- Davis, F.D. (1989). Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology. *MIS Quarterly*, 13(3): 319-340.

- Davis, F.D., Bagozzi, R.P. ve Warshaw, P.R. (1989). User acceptance of computer technology: A comparison of two theoretical models. *Management Science*, 35(8): 982-1003.
- Elbeltagi, I., McBride, N. ve Hardaker, G. (2005). Evaluating the factors affecting DSS usage by senior managers in local authorities in Egypt. *Journal of Global Information Management*, 13(2): 42-65. 2 Ocak 2013 tarihinde <http://www.cse.dmu.ac.uk/~nkm/PAPERS/JGIM%20Revision%202.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Erdem, F. ve İşbaşı, J.Ö. (2001). Eğitim kurumlarında örgüt kültürü ve öğrenci alt kültürünün algılamaları: Akdeniz Üniversitesi İİBF son sınıf öğrencileri fakülte kültürünü nasıl algılıyor? *Akdeniz Üniversitesi İİBF Dergisi*, 1(1): 33-57.
- Erdoğan, I. (1998). *Araştırma dizaynı ve istatistik yöntemleri*. Ankara: Emel.
- Erumban, A. ve Jong, S. (2006). Cross-country differences in ICT adoption: A consequence of culture? *Journal of World Business*, 41(4): 302-314.
- Farkas, M. Librarian 2.0: The future of library education and the 2.0 organization. 3 Aralık 2012 tarihinde <http://www.slideshare.net/librarianmer/librarian-20-presentation#btnNext> adresinden erişildi.
- Gantz, J.F., Reinsel, D., Chute, C., Schlichting, W., McArthur, J., Minton, S. ve diğerleri. (2010). The expanding digital universe: A forecast of worldwide information growth through 2010. IDC White Paper. 2 Aralık 2012 tarihinde <http://www.emc.com/collateral/analyst-reports/expanding-digital-idc-white-paper.pdf> adresinden erişildi.
- Gefen, G. ve Straub, D.W. (1997). Gender differences in the perception and use of e-mail: An extension to the technology acceptance model. *MIS Quarterly*, 21(4): 389-400.
- Gopal, A., Mirande, S.M., Robichaux, B.P. ve Bostrom, R.P. (1997). Leveraging diversity with information technology: Gender, attitude, and intervening influences in the use of group support systems. *Small Group Research*, 28(1): 29-71.
- Heinrich, J.H., Lim, K.S., Lim, J-S. ve Spangenberg, M.A. (2007). Determining factors of academic library web site usage. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 58(14): 2325-2334.
- Hong, W.J. Thong, Y.L., Wong, W-M. ve Tam, K-Y. (2002). Determinants of user acceptance of digital libraries: An empirical examination of individual differences and system characteristics. *Journal of Management Information Systems*, 18(3): 97-124.
- Hu, P.J., Chau, P.Y.K., Sheng, L. ve Tam, K.Y. (1999). Examining the technology acceptance model using physician acceptance of telemedicine technology. *Journal of Management Information Systems*, 16(2): 91-112.
- Hyatt, J.A. ve Santiago, A.A. (1987). *University libraries in transition*. Washington, DC.: National Association of College and University Business Officers.
- Jensen, T.B. ve Aanestad, M. (2007). How healthcare professionals “make sense” of an Electronic Patient Record adoption. *Information Systems Management*, 24(1): 31-44.
- Kanungo, S. (1998). An empirical study of organizational culture and network-based computer use. *Computers in Human Behavior*, 14(1): 79-91.
- Kurtuluş, K. (1998). *Pazarlama araştırmaları*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.

- Kurulgan, M. (2005). Bilgi teknolojisinin üniversite kütüphanelerindeki planlama ve örgütleme işlevleri üzerine etkileri ve Türkiye'deki uygulamaya ilişkin bir araştırma. *Türk Kütüphaneciliği*, 19(1): 41-55.
- Kurulgan, M. ve Özata, F.Z. (2010). Elektronik kütüphane hizmetlerinin öğretim elemanları tarafından benimsenmesinde etkili olan faktörler: Anadolu Üniversitesi öğretim elemanları üzerinde bir araştırma. *Bilgi Dünyası*, 11(2): 243-262.
- Latham, J.M. (2002). A librarian, a technologist and an information specialist are out in a boat... *New Library World*, 103(1181): 393-398.
- Lee, Y., Kozar, K.A. ve Larsen, K.R.T. (2003). The technology acceptance model: Past, present and future. *Communications of the Association for Information Systems*, 12(50): 752-780.
- Legris, P., Ingham, J. ve Collette, P. (2003). Why do people use information technology?: A critical review of the technology acceptance model. *Information and Management*, 40: 191-204.
- Leidner, D. ve Kayworth, T. (2006). A review of culture and information systems research: Toward a theory of information technology culture conflict. *MIS Quarterly*, 30(2): 357-399.
- Linjun, H., Ming-te, L. ve Bo K., W. (2003). Testing the cross-cultural applicability of technology acceptance model: Evidence from the PRC. *Information Technology and Organization*, içinde (ss. 383-386). USA: Idea Group Publishing. 15 Ocak 2013 tarihinde <http://www.irma-international.org/viewtitle/32026/> adresinden erişildi.
- Lyman, P. ve Varian, H.R. (2003). How much information 2003? 5 Ocak 2003 tarihinde <http://www2.sims.berkeley.edu/research/projects/how-much-info-2003/> adresinden erişildi.
- Malhotra, Y. ve Galletta, D. (2005). A multidimensional commitment model of volitional systems adoption and usage behavior. *Journal of Management Information Systems*, 22(1): 117-151. 16 Ocak 2013 tarihinde <http://www.brint.org/JMIS/JMISPaper.html> adresinden erişildi.
- Markus, M.L., Axline, S., Petrie, D. ve Tanis, S.C. (2001). Learning from adopter's experiences with ERP: Problems encountered and success achieved. *Journal of Information Technology*, 15(4): 245-265.
- Mathieson, K. (1991). Predicting user intentions: Comparing the technology acceptance model with the theory of planned behavior. *Information Systems Research*, 2(3): 173-191.
- Nanayakkara, C. (2007). A model of user acceptance of learning management systems: A study within Tertiary Institution in New Zealand. *The International Journal of Learning*, 13(12): 223-232.
- Nov, O. ve Ye, C. (2008). Users' personality and perceived ease of use of digital libraries: The case for resistance to change. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 59(5):845-851.
- Pijpers, G. ve Montfort, K. (2005). An investigation of factors that influence senior executives to accept innovations in information technology. *International Journal of Management*, 22(4): 542-555.
- Ramayah, T. (2006). Interface characteristics, perceived ease of use and intention to use an online library in Malaysia. *Information Development*, 22(2): 123-133.
- Ramayah, T. ve Aafaqi, B. (2004). Role of self-efficacy in e-library usage among students of a public university in Malaysia. *Malaysian Journal of Library & Information Science*, 9(1): 39-57.

- Ramzan, M. (2004). Effects of IT utilization and knowledge on librarians' IT attitudes. *The Electronic Library*, 22(5): 440-447.
- Sheikhshoaei, F. ve Oloumi, T. (2011). Applying the technology acceptance model to Iranian engineering faculty libraries. *The Electronic Library*, 29(3): 367-378.
- Shiri, A. (2003). Digital library research: current developments and trends, *Library Review*, 52(5): 198-202.
- Spacey, R, Goulding, A. ve Murray, I. (2004). The power of influence: What affects public library staff's attitudes to the Internet? *Library Management*, 25(6-7): 270-276.
- Straub, D. (1994). The effect of culture on IT diffusion: Email and fax in Japan and the US. *Information Systems Research*, 5(1): 23-47.
- Suri, G. (2005). Organizational culture in ICT implementation and knowledge management in Spanish and Indian Universities: A conceptual model, (ss. 1-11). 9 Aralık 2012 tarihinde http://www.csi-sigegov.org/3/1_280_3.pdf adresinden erişildi.
- Tonta, Y. (2009). Dijital yerliler, sosyal ağlar ve kütüphanelerin geleceği. *Türk Kütüphaneciliği*, 23(4): 742-768.
- Twati, J.M. (2006). Societal and organisational culture and the adoption of management of information systems in Arab countries. PhD thesis, Griffith University, Brisbane, Australia.
- Vaidyanathan, G. Sabbaghi, A. ve Bargelini, M. (2005). User acceptance of digital library: An ampirical exploration of individual and system components. *Issues in Information Systems*, 6(2): 279-285
- Venkatesh, V. (2000). Determinants of perceived ease of use: Integrating control, intrinsic motivation, and emotion into technology acceptance model. *Information Systems Research*. 11(4): 342-365.
- Venkatesh, V. ve Davis, F.D. (2000). A theoretical extension of the technology acceptance model: Four longitudinal field studies. *Management Science*, 46(2): 186-204.
- Venkatesh, V. ve Morris, M.G. (2000). Why don't men ever stop the ask for directions?: Gender social influence, and their role in technology acceptance and usage behavior. *MIS Quarterly*, 24(1): 115-139.
- Wilkins, A.L. (1999). The creation of company cultures: The role of stories and human resource systems. *Human Resource Management*, 23(1): 41-60.
- Worthley, J.A. (1999). Organization ethics in the compliance context. Chicago: Health Administration Pr.
- Yi, Y., Wu, Z. ve Tung, L. (2005/2006). How individual differences influence technology usage behavior? Toward and integrated framework. *Journal of Computer Information Systems*, 46(2): 52-63.
- Zmud, R.W. (1979). Individual differences and MIS success: A review of the empirical literature. *Management Science*, 25(10): 966-979.

Summary

Our world, after the first information - document burst that was initiated by the invention of Gutenberg, experiences a second information – document burst today in our information society. The most important reason for this secondary event is the advancements, occurred in information technologies. (IT) The information technology is a kind of technology that results in new and constant advancements regarding - by using the computers and other communication technologies - gathering all kinds of required information, processing, storing and conveying of such information and putting it to the services of the users in order to provide information. IT, initially rendered the conventional libraries not to be only the institutions, which store the sources of information and put them in service when needed, and placed them into a different stage. In this new structure, dubbed as digital library, the role of the information experts were also greatly influenced by this before mentioned change. The information experts of today should improve themselves in the face of IT, should possess the necessary qualifications of personnel that is required by the library of the information society and should take the position within the center of the IT. In order to determine and resolve the changing user requirements, the information experts, who sometimes gather the qualifications of a technology, an information scientist and a librarian, possess a wide array of general knowledge.

As of 90's; in parallel to the developments in the digital libraries, it is a fact that the number of researches, conducted on this field has increased. In such studies, it is seen that the subjects such as the systems and architecture, used in digital libraries, technological and operational infrastructure, standards and advantages stand out. However, in addition to the technical aspect of the matter, the user acceptance is a significant factor for the absolute and complete use of IT. For the designing of the indicated systems; one should be client / Information expert oriented and apart from focusing only, solely on the system specifications, it should also be focused on the interaction between the system and the user. For such reasons, the technology acceptance of the information experts (user) should be understood and the factors regarding their intention towards utilizing IT should be determined. However, there is a lack of researches on the relevant field, which test the systems from the standpoint of the library personnel.

In this hereby study, by adding the personal and organizational variables such as gender, educational status, age and organization culture, the Technology Acceptance Model is discussed as a conceptual framework and by a compiled model, it is aimed to reveal the factors that affect the adaptation of the facilities of the IT by the personnel of the libraries. The study includes 139 individual who are assigned in two university libraries, located in Eskisehir Province. The data of the study was gathered by a survey form, comprising of 60 questions.

In the study, when the results of the descriptive analysis regarding the libraries of Anadolu University and Eskisehir Osmangazi University, it is apparent that both libraries employ a considerable number of workers, the highest number of the workers are employed in the departments of documentation and periodicals, the number of the female employees and the personnel who work in the expert cadre are higher in Anadolu University than in Eskisehir Osmangazi University, in both libraries, the university graduates are employed, the staff consider to use the IT regularly in near future, their technical knowledge and skill to use the IT are sufficient, the IT facilities that they use in their department are sufficient and the employees are mostly assigned to shelf services.

One of the interesting findings, obtained as the result of the analysis is that the variables of the age, gender and educational status do not have a significant impact on the perceived advantage in relation to the utilization of the technology. Another finding of the study is that while the hypothesis of H4a which asserts that the perceived advantage and ease of use are important elements of the attitude towards behavior for forming the attitude towards the use of IT, indicating that “ *the Perceived Advantage is a significant factor that affect the attitude towards the utilization*” and H5 indicating that “ *the Perceived Ease of Use is a significant factor that affect the attitude towards the utilization*” are accepted, the Hypothesis H6a, indicating that; “ *the organizational culture is a significant factor that affect the attitude towards the utilization*” was rejected. The findings are consistent with the previous studies.

Within the scope of the study, it was also revealed that the model, in which the influence of the “perceived advantage” and “organization culture” towards the utilization of IT in the

libraries of Anadolu University and Eskisehir Osmangazi University, on the intent towards behavior, was found to be statistically significant as the explanatory power of the model was revealed to be high. According to the results, obtained from AU, it was found out that the perceived advantage” and “organization culture” towards the utilization of IT do not have a significant influence on the intent towards behavior but also it was also suggested that the attitude towards the utilization has positive and significant effect on the intent towards the behavior. And the results of OGU indicated that the perceived advantage towards the utilization of IT does not have a significant influence on the “intent towards the behavior” however, the same results also conclude that the attitude towards the utilization and the organizational culture have positive and significant effect on the intent towards the behavior.

The last set of findings of the study is on the effect of the intent towards the behavior on the actual utilization. The findings suggest that, in both libraries, the attitude of “intent towards the behavior” has no significant influence on the actual utilization in statistical terms.

Those findings also constitute important clues from the aspect of the Library Management. First of all, a system that is user friendly or is easy to use is not solely sufficient in terms of the use and adaptation of the electronic libraries. Increases, occurring in the utilization ratios depend on presenting a content that provides some value to the users. For this reason, giving weight to the contents that are required by the individuals, who would utilize such systems, as much as the system specifications in relation to the setting up the systems of the libraries; in other words, following a user oriented approach would yield much positive results.